Region Stockholm

Regionstyrelsen

PROTOKOLL
2019-02-19

RS 2019-0063

§ 32
Rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljningen av RUFS 2050

LS 2018-1120

Ärendebeskrivning
Landstingsfullmäktige godkände den 12 juni 2018 den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050. Fullmäktige gav samtidigt tillväxt- och regionplanenämnden i uppdrag att, i samråd med landstingsstyrelsen, följa upp RUFS 2050 under perioden 2019–2026 och att årligen rapportera till fullmäktige.

Beslutsunderlag
Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Tillväxt- och regionplanenämndens tjänsteutlåtande den 26 november 2018
Tillväxt- och regionplanenämndens protokollsutdrag den 6 december 2018
Rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljningen av RUFS 2050

Yrkanden
Ordföranden Irene Svenonius (M) yrkar bifall till regionrådsberedningens förslag i skrivelse den 30 januari 2019.

Beslut
Regionstyrelsen föreslår att regionfullmäktige beslutar följande.

Rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljningen av RUFS 2050 godkänns.

Särskilt uttalande
Erika Ullberg (S) anmäler särskilt uttalande från S-ledamöterna.
Anna Sehlin (V) anmäler särskilt uttalande från V-ledamöterna.
Gabriel Kroon (SD) anmäler särskilt uttalande från SD-ledamöterna.

Expedieras till
Regionfullmäktige

Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2019-01-30

LS 2018-1120

Regionstyrelsen

Rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljningen av RUFS 2050

Föredragande regionråd: Gustav Hemming

Ärendebeskrivning

Landstingsfullmäktige godkände den 12 juni 2018 den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050. Fullmäktige gav samtidigt tillväxt- och regionplanenämnden i uppdrag att, i samråd med landstingsstyrelsen, följa upp RUFS 2050 under perioden 2019–2026 och att årligen rapportera till fullmäktige.

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår regionstyrelsen föreslå att regionfullmäktige beslutar följande.

Rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljningen av RUFS 2050 godkänns.

Regionrådsberedningens motivering

Tillväxt- och regionplanenämnden har i uppdrag av fullmäktige att i samråd med regionstyrelsen följa upp RUFS 2050 under perioden 2019-2026 och årligen rapportera till fullmäktige. Rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 följer upp de 16 delmål samt tillhörande indikationer som är författade i RUFS 2050.

Stockholmsregionens vision enligt RUFS2050 är att vara Europas mest attraktiva storstadsregion. Uppföljningsrapporten bekräftar att Stockholmsregionen i många avseenden har en mycket stark ställning, men att det också finns utmaningar. För regionens långsiktigt hållbara utveckling är det viktigt att ta både styrkor och svagheter på allvar.

Stockholmsregionen har i jämförelse med de europeiska jämförelse-regionerna en hög placering i klimat, sysselsättning och utbildningsnivå.

Antalet färdigställda bostäder uppnådde 2017 den högsta nivån på många år, 17.800. Det är också positivt att en ökande andel av nybyggnationen sker i goda kollektivtrafiklägen. Samtidigt ger den internationella jämförelsen en bottenplats när det gäller invånarnas uppfattning om möjligheten att hitta en bostad till acceptabelt pris. Bostadsförsörjningen ter sig därför fortsatt som en av regionens största utmaningar, och detta särskilt mot bakgrund av utvecklingen på bostadsmarknaden under de senaste två åren.

Tillgängligheten mellan regionala stadskärnor visar en positiv utveckling, men mellan flera av de regionala stadskärnorna nås inte målet om en restidskvot som är konkurrenskraftig med bilen. Cykeltrafikandelen har ökat i ett antal kommuner. Det är även mycket positivt att andelen invånare som besväras av buller och dålig luft minskar.

Stockholmsregionen visar en hög tillväxt och en viss återhämtning efter finanskrisen när det gäller andelen av ekonomin som går till forskning och utveckling, men är fortfarande under målnivån på 4,5 procent. Oroande är även att andelen nya företag minskat och når den lägsta nivån sedan 2010.

Sysselsättningsgraden är hög och visar en positiv utveckling, men samtidigt är arbetslösheten högre än i flertalet av storstäderna vi jämför oss med, särskilt för unga. Andelen av invånarna som uppger att de känner hög tillit till sina grannar ökar, men de regionala skillnaderna är stora.

Region Stockholm har ansvaret för att följa upp regionens utveckling. Rapporten är ett viktigt verktyg för regionens arbete för att Stockholm ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion. Tillsammans med kommuner, näringsliv, civilsamhälle och statliga myndigheter ska vi arbeta för att säkra och utveckla våra styrkor, samtidigt som svagheter och risker möts med åtgärder. Uppföljningsrapporten behöver även användas till att påverka de nationella beslutsfattarna i frågor som påverkar Stockholmsregionen.

Beslutsunderlag

Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Tillväxt- och regionplanenämndens protokollsutdrag den 6 december 2018
Tillväxt- och regionplanenämndens tjänsteutlåtande den 26 november 2018
Rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljningen av RUFS 2050

Irene Svenonius Gustav Hemming

Gustaf Drougge

Regionstyrelsen

SÄRSKILT UTTALANDE
2019-02-19

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

Ärende 8
LS 2018-1120

Rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljningen av RUFS 2050

Läget i Stockholmsregionen är alltid ett bra tillfälle för att få en insikt om vilket håll regionen är på väg i flertalet viktiga frågor och vad vi som regionpolitiker bör fokusera extra på. Detta är också första gången vi följer upp den nyligen beslutade RUFS 2050.

Det är några saker vi vill lyfta särskilt, för att betona vikten av dem i regionens utveckling, och där vi är oroliga att det går åt fel håll.

2017 färdigställdes det enbart 17 800 nya bostäder, och det finns signaler på att byggandet kommer minska ytterligare. Det är väldigt bekymrande. Delmålet i RUFS 2050 slår fast att det behöver tillkomma minst 22 000 bostäder per år för att vi ska klara bostadsbristen i stockholmsregionen. Det är avgörande för regionens framtid att detta delmål nås. Vi vill därför att de bostadsmål som kommunerna själva sätter upp ska vara förpliktande. I jämförelse med andra EU-länder har Stockholmsregionen sjunkit från 6 till 8 i frågan om tillgång till bostäder med rimligt pris. Även detta är en bekymrande utveckling.

Det finns tydliga geografiska skillnader i upplevelsen att man inte kan lite på sina grannar, samtidigt uppger fler att de varit utsatt för våldsbrott. Här finns det mycket att göra, för kommunerna såväl för regionen och staten.

Den förväntade medellivslängden för män och kvinnor i regionen har ökat över tid. Det är såklart bra, men de socioekonomiska och geografiska skillnader som finns i medellivslängd i regionen är oacceptabla. Vi ser en risk att polariseringen ökar i samhället med ökade klasskillnader, och vi som regionpolitiker måste göra det vi kan för att sluta dessa gap.
Detsamma gäller de kommunala skillnaderna i andel som slutar gymnasieutbildning med examen inom tre år.

Ungdomsarbetslösheten ligger fortfarande alltför högt, och det finns en utmaning i att ytterligare stärka utlandsfödda kvinnors möjlighet att komma i förvärvsarbete, men det är värt att nämna att Sverige har högre andel av denna grupp i snitt som jobbar mot EU-snitt kvinnor totalt.

Antalet nystartade företag är fortfarande långt ifrån delmålet på 18 per 1000 invånare, och skillnaderna är även här stor mellan kommunerna.

Det är dock glädjande att regionen har en så pass hög BRP i jämförelse med andra EU-länder och hög utbildningsnivå på befolkningen.
De samlade FOU-investeringarna har återhämtat sig sedan finanskrisen 2009. Det går åt rätt håll, men det är en bit kvar till delmålet på 4,5 procent av BRP. När vi förra året fick uppföljningsrapporten *Läget i Stockholmsregionen 2017* tryckte vi extra på att Landstinget i samverkan med relevanta aktörer skulle ta fram en strategisk plan för att stockholmsregionen ska bli en framträdande kunskapsregion. Med bakgrund av det som presenteras detta år ser vi fortfarande ett behov av sen sådan strategisk plan. Vi vidhåller även att SLL bör öppna upp sin verksamhet för implementering av ny forskning i form av testbäddar med mera.

Samtliga indikatorer för kollektivtrafikandelen i delmål 4 ligger still och uppföljningsrapporten slår fast att ”kollektivtrafikens konkurrens gentemot bilen fortsatt behöver stärkas för att delmålet ska uppnås.”
För att Stockholm ska kunna utvecklas och för att fler ska åka kollektivt istället för bil behöver tunnelbanenätet byggas ut. Socialdemokraterna vill därför ta fram en generalplan för tunnelbanans utbyggnad för att skapa det helhetsperspektiv som länge saknats. Det behövs även fler bussar som går på tvären i länet.

Precis som rapporten skriver kan hushållsavfallen ses som en resurs, både till jordbruket och till produktion av fjärrvärme och el. I Stockholms län hade 25 av 26 kommuner börjat samla in matavfall år 2017, och det är glädjande att även Stockholm stad år 2023 gör det obligatoriskt för alla hushåll att sortera sitt matavfall.

SÄRSKILT UTTALANDE

Stockholms läns landsting
REGIONSTYRELSEN

2019-02-19

Vänsterpartiet

Ärende nr 8
LS 2018-1120

Uppföljningsrapporten för RUFS 2050

Vänsterpartiet tackar för den grundliga och informativa uppföljningsrapporten av RUFS 2050 som visar många intressanta saker om Stockholmsregionens utveckling. Vi är positiva till förvaltningens förslag att tydligare koppla uppföljningen av RUFS till landstingets budgetprocess och tydliggörandet vad som ska ingå i den årliga uppföljningen av RUFS. Vi är också positiva till förslaget att bredda uppföljningen av RUFS med koppling till FNs globala hållbarhetsmål och Agenda 2030 för att kunna ge en indikation på om utvecklingen i regionen går åt rätt håll. Vi ser däremot med oro på att tidigare positiva trender har stannat av och att flertalet utvecklingskurvor tyder på att vi inte rör oss med tillräcklig stor fart mot de uppsatta målen. Vi vill således kort lyfta fram några av dessa orosmoln vi ser för regionens utveckling.

Det är bra att det färdigställdes rekordmånga bostäder under 2017, men det totala antalet är ändå för lågt. När nu utvecklingen har avstannat och antalet färdigställda bostäder 2018 beräknas bli lägre ser vi med stor oro på situationen. Målet med antal byggda bostäder måste nås. Dessutom måste det färdigställas bostäder som de som letar boende har råd att bo i. För att motverka segregation är det också viktigt med blandade boendeformer i samma område.

Vi beklagar att andelen som slutfört gymnasieutbildning med examen inom tre år fortfarande ligger 10 procentenheter under målet, och att det fortfarande är så stora skillnader beroende på vilken kommun skolgången sker i. Att även ungdomsarbetslösheten är fortsatt hög är oroande. För att skapa en väl fungerande region måste dessa förhållande snarast förbättras. En bristande utbildning och hög ungdomsarbetslöshet skapar stora påfrestningar för individer och samhället.

Inom området för miljö och klimat ser vi tydligt att fler kraftfulla insatser krävs om regionen ska uppnå de framtida kraven på utsläppsminskningar. Uppföljningen visar att vi är långt ifrån målet att regionen inte ska ha några netto-nollutsläpp senast år 2045. Utvecklingen har tyvärr stannat av efter att de lågt hängande frukterna har plockats inom vissa områden. Nedgången av utsläppen av växthusgaser har stannat av och ligger nu i princip stilla på en alldeles för hög nivå jämfört med målet. Utsläppen av växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv på nationell nivå ligger på en dubbelt så hög nivå som målen och det finns inget som tyder på att de rör sig mot att nå målet till 2030. Energiförbrukningen är fortsatt för hög och utvecklingen från år 2014 och framåt visar inte att vi är på väg att nå målen, förbrukningen ligger still. Vidare ligger andelen förnybara källor i regionens energiproduktion stilla.

Vi tycker att slutsatsen att ”tre av fyra delmål har i stort sett haft positiv utveckling inom området vilket betyder att målområdet rör sig mot att uppfylla Agenda 2030” är märklig när utvecklingen i princip har avstannat eller går i alldeles för långsam takt för att det ska finnas en rimlighet att regionen ska nå målen i tid.

Klimatpåverkan från flygtrafiken är särskilt oroande. Enligt en nyligen framtagen rapport från Stockholm stad har Stockholmarnas utsläpp som genereras från flygresor en större klimatpåverkan än transportsektorn i övrigt. Detta faktum ger ytterligare aktualitet och påvisar värdet av att väga in de konsumtionsrelaterade utsläppen vilket vi är glada för nu för första gången ingår i RUFS-rapporteringen.

SÄRSKILT UTTALANDE
2019-02-19

LS 2018-1120

Sverigedemokraterna

Regionstyrelsen
Ärende 8

Uppföljningsrapporten för RUFS 2050

Uppföljningen av RUFS 2050 är inte bara ett viktigt verktyg för att säkerställa att utvecklingen följer den fastslagna linjen utan också för att synliggöra de delar som är bristande. För medan utvecklingen på ett generellt plan är positiv på flertalet punkter finns det indikationer som visar på en sämre utveckling om inte rätt åtgärder sätts in.

Region Stockholm har under de senaste åren drabbats av särskilt grov brottslighet och dödsskjutningar samtidigt som de polisiära resurserna har varit begränsade. Andelen som har uppgett att de har utsatts för våldsbrott har ökat. Utvecklingen går att se över hela landet, men Region Stockholm sticker ut. Baserat på Nationella trygghetsundersökning 2018, Brottsförebyggande rådet, tyder allt på att utvecklingen varit fortsatt negativ även för 2017. Parallellt med denna utveckling anser en allt större del av regionens invånare att otryggheten påverkar livskvaliteten negativt. Det går inte att tillräckligt betona hur viktig tryggheten är, eller dess påverkan på tillväxt, sysselsättningsgrad eller tilliten till varandra i samhället. Sett till att brottsligheten, och särskilt sexualbrotten, har en stark koppling till tunnelbanenätet är det tydligt att Region Stockholm behöver rikta fler åtgärder för att stärka den faktiska såväl som den upplevda tryggheten resenärer i kollektivtrafiken.

Stockholm har länge varit en motor för svensk tillväxt, inte bara på grund av en relativt hög sysselsättningsgrad och låg arbetslöshet utan även på grund av en hög innovationskraft och ett gott företagsklimat. Tyvärr stämmer inte det längre, flertalet kommuner i Stockholm har rasat i den årliga rankingen som genomförs av Svenskt Näringsliv. Detta ser även ut att ha fått effekt på antalet nystartade företag som nu är på den lägsta nivån under 10-talet. Medan företagsklimatet behöver förbättras inom ett antal områden vill vi särskilt lyfta vikten av att ta tillvara på kompetensen, där bostadsfrågan är avgörande, men även att det finns en välfungerande kollektivtrafik och infrastruktur som gynnar småföretagare.

Sverigedemokraterna ser med stor oro på att en fortsatt förtätning i länets samtliga kommuner, framförallt när bostäder i en alltför stor utsträckning inte kommer regionens invånare till del. Trots en relativt hög byggtakt har den genomsnittliga kötiden för att få en bostad ökat markant. En betydande del av dem som står utanför bostadsmarknaden saknar de ekonomiska förutsättningarna att ta sig in på bostadsmarknaden, vilket inte minst synliggörs när Region Stockholm placerar sig sämst vad gäller invånarnas uppfattning om huruvida det går att hitta en bostad till ett acceptabelt pris.

Sverigedemokraterna

Transportsystemet har redan i dag kapacitetsproblem samtidigt som befolkningen växer kraftigt. I rusningstrafik är andelen kollektivtrafikresenärer mycket hög och under planperioden bedöms även efterfrågan på kollektivtrafik öka. Planen utgår ifrån att Stockholm ska växa starkt och samtidigt fokuserar planen nästan uteslutande på att lösa dagens problem utan konkreta visioner för framtiden. I stället för en fortsatt förtätning bör regionen därför lägga ett större fokus på att bygga ut infrastrukturen och med det knyta samman regionen på ett bättre sätt. En välfungerande infrastruktur bidrar till att fler bostäder byggs i hela regionen.

Regionstyrelsen
Regionledningskontoret
SLL Styrning och strategi
Elisabet Angelov

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-01-16

LS 2018-1120

Regionstyrelsen

Rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljningen av RUFS 2050

Ärendebeskrivning

Landstingsfullmäktige godkände den 12 juni 2018 den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050. Fullmäktige gav samtidigt tillväxt- och regionplanenämnden i uppdrag att, i samråd med landstingsstyrelsen, följa upp RUFS 2050 under perioden 2019–2026 och att årligen rapportera till fullmäktige.

Beslutsunderlag

Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Tillväxt- och regionplanenämndens protokollsutdrag den 6 december 2018
Tillväxt- och regionplanenämndens tjänsteutlåtande den 26 november 2018
Rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljningen av RUFS 2050

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår regionstyrelsen föreslå att regionfullmäktige beslutar följande.

> Rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljningen av RUFS 2050 godkänns.

Regionledningskontorets förslag och motivering

Sammanfattning
Regionledningskontoret föreslår att rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljningen av RUFS 2050 godkänns. Regionledningskontoret ser positivt på tillväxt- och regionplanenämndens förslag att utveckla uppföljningen av RUFS. Det gäller särskilt arbete med att stärka förmågan till konsekvensanalys i regionen. Väl genomförd kan sådan analys ge underlag till beslut om hur regionens resurser kan användas för att bidra till resurseffektiv måluppfyllelse.

Bakgrund
Landstingsfullmäktige godkände den 12 juni 2018 den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050, och antog den som regionplan för Stockholms län, LS 2015–0084, LS 2018–0279. Fullmäktige gav samtidigt tillväxt- och regionplanenämnden i uppdrag att, i samråd med landstingsstyrelsen, följa upp RUFS 2050 årligen under perioden 2019–2026. En motsvarande årlig uppföljning gjordes för den tidigare regionplanen, RUFS 2010.

I tillväxt- och regionplanenämndens rapport Läget i Stockholmsregionen 2018 ges en översiktlig bild av Stockholms län utifrån de 16 delmål med tillhörande indikatorer som är formulerade i RUFS 2050. Uppföljningen bygger på utvalda data och grafer från bland annat Statistiska centralbyrån och Skolverket. Vissa jämförelser görs också med tio europeiska storstadsregioner. Sist exemplifieras hur några utomeuropeiska storstadsregioner arbetar för att hantera de utmaningar som beskrivs i RUFS 2050.

Enligt rapporten ligger Stockholmsregionen i många avseenden bra till. Regionen har ett högt bostadsbyggande, hög medellivslängd, hög sysselsättning och utbildningsnivå, mycket hög bredbandstäckning, låga koldioxidutsläpp och hög andel förnybar energi. Samtidigt finns det ett antal utmaningar, bland annat har antalet nystartade företag per 1 000 invånare sjunkit. Andelen invånare som upplever att otryggheten påverkar livskvaliteten negativt har ökat, liksom andelen som har blivit utsatta för våldsbrott. De inomregionala skillnaderna är stora och har vuxit.

I inledningen till rapporten anges att uppföljningen av RUFS 2050 ska utvecklas till att bestå av följande fyra beståndsdelar:

- Planens måluppfyllelse; når regionen delmålen?
- Internationell jämförelse; hur presterar regionen i förhållande till andra storstadsregioner?
- Regionala prioriteringar; vad gör regionens aktörer?
- Samlad konsekvensbedömning; vad blir planens effekter för hållbarheten?

Överväganden
Regionledningskontoret föreslår att regionfullmäktige godkänner rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018.

Rapporten är en nulägesbeskrivning
Regionledningskontoret vill samtidigt uppmärksamma regionfullmäktige på att rapporten beskriver läget i regionen i förhållande till de delmål som är formulerade i RUFS 2050 och inte säger något om RUFS effekt på regionens utveckling.

Hur uppföljningen tolkas har betydelse. Om den uppfattas som att läget för ett visst delmål beror på RUFS 2050 kan Region Stockholm eller länets kommuner felaktigt framstå som ansvariga för att utvecklingen inom ett område går i en viss riktning. Felaktiga slutsatser kan då dras om vilken typ av åtgärder som är effektiva och vilken eller vilka aktörer som bär ansvaret. Många av delmålen påverkas dessutom i olika stor utsträckning av faktorer som regionens aktörer inte har rådighet över. Det gäller till exempel delmålet om en ökad förvärvsfrekvens som i hög grad påverkas av de många och komplexa faktorer som styr svensk konjunktur.

RUFS 2050 påverkar regionens utveckling bara om berörda aktörer agerar annorlunda än vad de hade gjort utan RUFS 2050, exempelvis genom att prioritera andra åtgärder eller i ökad utsträckning koordinera sin planering med andra aktörer. RUFS process för genomförande har goda förutsättningar att åstadkomma just det men orsakssambanden är svåra att mäta.

Den föreslagna utvecklingen av konsekvensanalys bör prioriteras
RUFS 2050 och dess delmål berör mycket komplexa frågor där det krävs djup och bred expertkompetens för att förstå varför ett område utvecklas åt fel håll, hur utvecklingen kan vändas och vilka åtgärder som kan förväntas vara effektiva.[1] Givet att måluppfyllelse kräver effektiv användning av regionens resurser ser regionledningskontoret därför positivt på tillväxt- och regionplanenämndens förslag att utveckla konsekvensanalys med koppling till RUFS 2050.

Konsekvensanalys innebär systematisk och transparent bedömning av för- och nackdelarna med olika åtgärdsalternativ. Väl genomförd är den mycket värdefull som beslutsunderlag men kräver då både metodkompetens och djup kompetens inom berörda områden. Region Stockholm ska samtidigt inte bygga upp expertkompetens inom områden där sådan finns hos andra

[1] En belysande diskussion om sådan komplexitet, av relevans för RUFS mål En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region, förs till exempel av några av Sveriges mest välmeriterade arbetsmarknadsekonomer i Calmfors, Danielsson, Ek, Kolm, Pekkarinen och Skedinger (2018), *Hur ska fler komma in på arbetsmarknaden?*. Stockholm: Dialogos förlag.

aktörer. Regionledningskontoret ser därför positivt på förslaget att stärka Region Stockholms samverkan med akademin och bedömer att arbetet också bör diskuteras med andra offentliga aktörer. Detta särskilt som en diskussion om möjligheter till förbättrad konsekvensanalys även förs på nationell nivå.[2]

I inledningen till rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 föreslås att en mer djuplodande uppföljning av regionplanens samlade hållbarhetskonsekvenser genomförs vart fjärde år. Eftersom RUFS är en mycket omfattande plan som berör komplexa och delvis osäkra samband bedömer Regionledningskontoret att analysen bör avgränsas till specifika frågeställningar. Analys av avgränsade frågor har därtill bättre förutsättningar att ge praktiskt användbart beslutsunderlag. En mer specifik frågeställning kan vara hur ett visst mål kan uppnås mest resurseffektivt. En annan kan vara vilket av två eller flera mål som kan förväntas ge störst positiv nettoeffekt (samhällsnytta minus samhällskostnad) om det uppnås. Detta kommer inte att vara den enda uppföljningen av utvecklingen av regionen som lämnas, varför inriktningen lämpligtvis kan väljas utifrån all annan analys och uppföljning som lämnas till regionfullmäktige.

I inledningen till rapporten föreslås också att uppföljningen utvecklas avseende hur planens måluppfyllelse bidrar till hållbar utveckling enligt målen i Agenda 2030. Eftersom målen i RUFS 2050 redan är formulerade för att stämma överens med målen i Agenda 2030 bedömer regionledningskontoret att analysen ger störst nytta om den bidrar till att identifiera vilka mål i Agenda 2030 som Stockholmsregionen har goda förutsättningar att bidra till effektivt. Lärdomar bör kunna dras av en omfattande internationell studie som utifrån samhällsekonomisk metodik har bedömt nyttan och kostnaden av att uppnå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.[3]

---

[2] Förslag lämnades nyligen i en rapport från Finansdepartementets expertgrupp för studier i offentlig ekonomi: Forsstedt, S. (2018), *Tänk efter före! En ESO-rapport om samhällsekonomiska analyser,* ESO-rapport 2018:5, Finansdepartementet. Frågan diskuteras också i Nerhagen, Forsstedt och Hultkrantz (2017), Analyser av politikens samhällskonsekvenser är otillräckliga i Sverige, *Ekonomisk debatt 2017:3*. I rapporten *Better Regulation: Sweden* (2010), vars slutsatser fortfarande är aktuella, kritiserar OECD Sverige för bristande utvärderingar av regleringar.

[3] Lomborg, B. (red.) (2018), *Prioritizing Development: A Cost Benefit Analysis of the United Nations' Sustainable Development Goals,* Cambridge University Press.

Ekonomiska konsekvenser
Ett beslut att godkänna rapporten har inga direkta ekonomiska konsekvenser. Arbetet med att följa upp RUFS 2050 medför kostnader som finansieras inom tillväxt- och regionplanenämndens budget.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Henrik Gaunitz
Ekonomidirektör

Beslutsexpediering:
Akt
Regionledningskontoret, Styrning och ekonomi
Tillväxt- och regionplanenämnden

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2019-01-16

§ 127
Uppföljningsrapporten Läget i Stockholmsregionen – uppföljningen av RUFS 2050

TRN 2018–0137

Ärendebeskrivning

Landstingsfullmäktige har den 12 juni 2018 gett tillväxt- och regionplanenämnden i uppdrag att, i samråd med landstingsstyrelsen, under 2019–2026 följa upp RUFS 2050 och att årligen rapportera till landstingsfullmäktige (LS 2015–0084, LS 2018–0279). Årets uppföljning är en analys av nuläget som utgår från planens delmål, en europeisk jämförelse med tio storstadsregioner och en bedömning av hållbarhetsutvecklingen. I uppföljningsrapporten föreslår förvaltningen ett uppföljningssystem för uppföljningen av RUFS 2050 för perioden 2019–2026.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2018-11-26.
Uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2018 - uppföljningen av RUFS 2050.

Förslag och yrkande

Ordförandes förslag om bifall till förvaltningens förslag.

Beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden beslutar

att godkänna uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2018 enligt förvaltningens förslag

att ge förvaltningen i uppdrag att i samråd med landstingsstyrelsens förvaltning utveckla och implementera uppföljningssystemet för RUFS 2050 enligt förvaltningens förslag

att föreslå landstingsstyrelsen att föreslå landstingsfullmäktige att godkänna uppföljningsrapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 enligt förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande

S-ledamöter anmäler särskilt uttalande, bilaga 5
V-ledamoten anmäler särskilt uttalande, bilaga 6

Beslutsexpediering:
Landstingsstyrelsen
Akt

SÄRSKILT UTTALANDE
2018-12-06

TRN 2018-0137

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

Tillväxt- och regionplanenämnden
Ärende 12

Uppföljningsrapporten Läget i Stockholmsregionen – uppföljningen av RUFS 2050

Läget i Stockholmsregionen är alltid ett bra tillfälle för att få en insikt om vilket håll regionen är på väg i flertalet viktiga frågor och vad vi som regionpolitiker bör fokusera extra på. Detta är också första gången vi följer upp den nyligen beslutade RUFS 2050.

Det är några saker vi vill lyfta särskilt, för att betona vikten av dem i regionens utveckling, och där vi är oroliga att det går åt fel håll.

2017 färdigställdes det enbart 17 800 nya bostäder, och det finns signaler på att byggandet kommer minska ytterligare. Det är väldigt bekymrande. Delmålet i RUFS 2050 slår fast att det behöver tillkomma minst 22 000 bostäder per år för att vi ska klara bostadsbristen i stockholmsregionen. Det är avgörande för regionens framtid att detta delmål nås. Vi vill därför att de bostadsmål som kommunerna själva sätter upp ska vara förpliktande. I jämförelse med andra EU-länder har Stockholmsregionen sjunkit från 6 till 8 i frågan om tillgång till bostäder med rimligt pris. Även detta är en bekymrande utveckling.

Det finns tydliga geografiska skillnader i upplevelsen att man inte kan lite på sina grannar, samtidigt uppger fler att de varit utsatt för våldsbrott. Här finns det mycket att göra, för kommunerna såväl för regionen och staten.

Den förväntade medellivslängden för män och kvinnor i regionen har ökat över tid. Det är såklart bra, men de socioekonomiska och geografiska skillnader som finns i medellivslängd i regionen är oacceptabla. Vi ser en risk att polariseringen ökar i samhället med ökade klasskillnader, och vi som regionpolitiker måste göra det vi kan för att sluta dessa gap. Detsamma gäller de kommunala skillnaderna i andel som slutar gymnasieutbildning med examen inom tre år.

Ungdomsarbetslösheten ligger fortfarande alltför högt, och det finns en utmaning i att ytterligare stärka utlandsfödda kvinnors möjlighet att komma i förvärvsarbete, men det är värt att nämna att Sverige har högre andel av denna grupp i snitt som jobbar mot EU-snitt kvinnor totalt.

Antalet nystartade företag är fortfarande långt ifrån delmålet på 18 per 1000 invånare, och skillnaderna är även här stor mellan kommunerna.

Det är dock glädjande att regionen har en så pass hög BRP i jämförelse med andra EU-länder och hög utbildningsnivå på befolkningen.

Socialdemokraterna FRAMTIDSPARTIET Socialdemokraterna FRAMTIDSPARTIET

De samlade FOU-investeringarna har återhämtat sig sedan finanskrisen 2009. Det går åt rätt håll, men det är en bit kvar till delmålet på 4,5 procent av BRP. När vi förra året fick uppföljningsrapporten *Läget i Stockholmsregionen 2017* tryckte vi extra på att Landstinget i samverkan med relevanta aktörer skulle ta fram en strategisk plan för att stockholmsregionen ska bli en framträdande kunskapsregion. Med bakgrund av det som presenteras detta år ser vi fortfarande ett behov av sen sådan strategisk plan. Vi vidhåller även att SLL bör öppna upp sin verksamhet för implementering av ny forskning i form av testbäddar med mera.

Samtliga indikatorer för kollektivtrafikandelen i delmål 4 ligger still och uppföljningsrapporten slår fast att "kollektivtrafikens konkurrens gentemot bilen fortsatt behöver stärkas för att delmålet ska uppnås."
För att Stockholm ska kunna utvecklas och för att fler ska åka kollektivt istället för bil behöver tunnelbanenätet byggas ut. Socialdemokraterna vill därför ta fram en generalplan för tunnelbanans utbyggnad för att skapa det helhetsperspektiv som länge saknats. Det behövs även fler bussar som går på tvären i länet.

Precis som rapporten skriver kan hushållsavfallen ses som en resurs, både till jordbruket och till produktion av fjärrvärme och el. I Stockholms län hade 25 av 26 kommuner börjat samla in matavfall år 2017, och det är glädjande att även Stockholm stad år 2023 gör det obligatoriskt för alla hushåll att sortera sitt matavfall.

VÄNSTERPARTIET

SÄRSKILT UTTALANDE
2018-12-06

TRN 2018-0137

Tillväxt- och regionplanenämnden
Ärende 12

Uppföljningsrapporten Läget i Stockholmsregionen – uppföljningen av RUFS 2050

Vänsterpartiet tackar för den grundliga och informativa uppföljningsrapporten av RUFS 2050 som visar många intressanta saker om Stockholmsregionens utveckling. Vi är positiva till förvaltningens förslag att tydligare koppla uppföljningen av RUFS till landstingets budgetprocess och tydliggörandet vad som ska ingå i den årliga uppföljningen av RUFS. Vi är också positiva till förslaget att bredda uppföljningen av RUFS med koppling till FNs globala hållbarhetsmål och Agenda 2030 för att kunna ge en indikation på om utvecklingen i regionen går åt rätt håll. Vi ser däremot med oro på att tidigare positiva trender har stannat av och att flertalet utvecklingskurvor tyder på att vi inte rör oss med tillräcklig stor fart mot de uppsatta målen. Vi vill således kort lyfta fram några av dessa orosmoln vi ser för regionens utveckling.

Det är bra att det färdigställdes rekordmånga bostäder under 2017, men det totala antalet är ändå för lågt. När nu utvecklingen har avstannat och antalet färdigställda bostäder 2018 beräknas bli lägre ser vi med stor oro på situationen. Målet med antal byggda bostäder måste nås. Dessutom måste det färdigställas bostäder som de som letar boende har råd att bo i. För att motverka segregation är det också viktigt med blandade boendeformer i samma område.

Vi beklagar att andelen som slutfört gymnasieutbildning med examen inom tre år fortfarande ligger 10 procentenheter under målet, och att det fortfarande är så stora skillnader beroende på vilken kommun skolgången sker i. Att även ungdomsarbetslösheten är fortsatt hög är oroande. För att skapa en väl fungerande region måste dessa förhållande snarast förbättras. En bristande utbildning och hög ungdomsarbetslöshet skapar stora påfrestningar för individer och samhället.

Inom området för miljö och klimat ser vi tydligt att fler kraftfulla insatser krävs om regionen ska uppnå de framtida kraven på utsläppsminskningar. Uppföljningen visar att vi är långt ifrån målet att regionen inte ska ha några netto-nollutsläpp senast år 2045. Utvecklingen har tyvärr stannat av efter att de lågt hängande frukterna har plockats inom vissa områden. Nedgången av utsläppen av växthusgaser har stannat av och ligger nu i princip stilla på en alldeles för hög nivå jämfört med målet. Utsläppen av växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv på nationell nivå ligger på en dubbelt så hög nivå som målen och det finns inget som tyder på att de rör sig mot att nå målet till 2030. Energiförbrukningen är fortsatt för hög och utvecklingen från år 2014 och framåt visar inte att vi är på väg att nå målen,

förbrukningen ligger still. Vidare ligger andelen förnybara källor i regionens energiproduktion stilla.

Vi tycker att slutsatsen att "tre av fyra delmål har i stort sett haft positiv utveckling inom området vilket betyder att målområdet rör sig mot att uppfylla Agenda 2030" är märklig när utvecklingen i princip har avstannat eller går i alldeles för långsam takt för att det ska finnas en rimlighet att regionen ska nå målen i tid.

Klimatpåverkan från flygtrafiken är särskilt oroande. Enligt en nyligen framtagen rapport från Stockholm stad har Stockholmarnas utsläpp som genereras från flygresor en större klimatpåverkan än transportsektorn i övrigt. Detta faktum ger ytterligare aktualitet och påvisar värdet av att väga in de konsumtionsrelaterade utsläppen vilket vi är glada för nu för första gången ingår i RUFS-rapporteringen.

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2018-11-26

TRN 2018-0137

Handläggare:
Jonas Edholm

Tillväxt- och
regionplanenämnden

Läget i Stockholmsregionen 2018 – uppföljning av RUFS 2050

Ärendebeskrivning

Landstingsfullmäktige har den 12 juni 2018 gett tillväxt- och regionplanenämnden i uppdrag att, i samråd med landstingsstyrelsen, under 2019–2026 följa upp RUFS 2050 och att årligen rapportera till landstingsfullmäktige (LS 2015–0084, LS 2018–0279).

Årets uppföljning är en analys av nuläget som utgår från planens delmål, en europeisk jämförelse med tio storstadsregioner och en bedömning av hållbarhetsutvecklingen. I uppföljningsrapporten föreslår förvaltningen ett uppföljningssystem för uppföljningen av RUFS 2050 för perioden 2019–2026.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2018-11-26.
Uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2018 - uppföljningen av RUFS 2050.

Förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden föreslås besluta

att godkänna uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2018 enligt förvaltningens förslag.

att ge förvaltningen i uppdrag att i samråd med landstingsstyrelsens förvaltning utveckla och implementera uppföljningssystemet för RUFS 2050 enligt förvaltningens förslag.

att föreslå landstingsstyrelsen att föreslå landstingsfullmäktige att godkänna uppföljningsrapporten Läget i Stockholmsregionen 2018 enligt förvaltningens förslag.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning

I RUFS 2050 presenteras en uppföljningsmodell. Syftet med modellen är att systematiskt följa upp regionens utveckling i relation till vision, mål och ambition i RUFS 2050. Modellen bygger vidare på erfarenheterna från uppföljningen av RUFS 2010. Förvaltningen har inlett arbetet utveckla förutsättningar för att stärka kopplingen mellan uppföljningen av RUFS 2050 och landstingets budgetprocess.

Den årliga uppföljningen av RUFS 2050 föreslås bestå av

- en uppföljning av regionens utveckling i förhållande till delmålen respektive till planens samlade konsekvensbeskrivning,
- en europeisk jämförelse,
- en beskrivning av det regionala samverkansarbetet i förhållande till de regionala prioriteringarna.

Förvaltningen föreslår att bredda uppföljningen med koppling till FN:s globala hållbarhetsmål, Agenda 2030, för att kunna ge en indikation på huruvida regionens utveckling är hållbar. Förvaltningen föreslår även att årligen göra en internationell utblick för att sätta regionens utveckling i en global kontext.

Landstingets övertagande av det regionala utvecklingsansvaret kan innebära att delar av uppföljningssystemet kan komma att behöva ses över under 2019.

<u>Sammanfattande bild av regionens utveckling</u>

Uppföljningen av delmålen uppvisar generellt en positiv utveckling. För ett mindre antal delmål har utvecklingen varit neutral till svagt negativ.
Här följer en sammanfattning av utfallen för delmålen som redovisas i rapporten Läget i Stockholmsregionen 2018:

- Antalet inrapporterade färdigställda bostäder inklusive ombyggnation och permanentning var 17 800 för 2017 jämfört med delmålet 22 000.
- I ett par reserelationer mellan de regionala stadskärnorna på samma sida av Mälarsnittet samt från stadskärnorna till Arlanda uppnås en restidkvot om 1,5 och kollektivtrafiken bedöms vara konkurrenskraftig med bilen.
- Färre invånare i regionen upplever besvär av trafikbuller och dålig luftkvalitet 2015 jämfört med 2007.
- År 2015 befann sig en större andel av regionens bebyggelsearea i regionens relativt sett mest tillgängliga lägen jämfört med 2010.
- Den förväntade medellivslängden i regionen har ökat över tid och 2017 var den 81 år för män och 84,5 år för kvinnor.

- Förvärvsfrekvensen var 2016 80 procent. Den har i regionen ökat över längre tid för både inrikes- och utrikesfödda. Dock är skillnaden i förvärvsfrekvens mellan dessa grupperna fortfarande stor.
- Av eleverna som påbörjade en gymnasieutbildning läsåret 2014/15 fullföljde 70,6 procent av eleverna utbildningen inom tre år och tog en gymnasieexamen. Andelen har ökat för varje år sedan läsåret 2011/12.
- Andelen som känner tillit till sina grannar har ökat mellan 2014 och 2006 i 24 av 26 kommuner. Andelen som anger att de utsatts för våldsbrott och upplevt att otryggheten påverkar livskvaliteten negativt har ökat 2015/2016.
- I Stockholmsregionen har andelen sysselsatta med högre utbildning ökat över längre tid och uppgick 2016 till 50,2 procent. Likaså uppgår andelen sysselsatta inom ett kunskapsintensivt yrke till drygt 50 procent.
- År 2017 uppgick antalet nystartade företag till 14,7 per 1000 invånare vilket är den lägsta nivån under 10-talet.
- Regionens samlade FoU-investeringar uppgick till 3,8 procent av bruttoregionalprodukten BRP 2015. Det kan sättas i relation till delmålet om 4,5 procent av BRP. En viss återhämtning sedan finanskrisen 2009 då FoU-investeringarna var 3,5 procent av BRP.
- År 2017 hade 92 procent av hushållen och 88,6 procent av arbetsplatserna tillgång till snabbt bredband. Tillgången har ökat med omkring 30 procentenheter sedan början av 10-talet.
- De regionala utsläppen har minskat sedan 2006 och uppgick 2016 till 2,6 ton CO_2per capita för Stockholmsregionen.
- Energianvändningen per capita har minskat sedan 2006 och uppgick 2016 till 22,5 MWh. Andelen förnybara källor i regionens energiproduktion beräknades till 72 procent 2015.
- Nästan hälften (48 procent) av de motoriserade resorna utgjordes av kollektiva färdmedel 2015. Resor till fots, till cykel eller med kollektivt färdmedel utgjorde 59 procent av samtliga resor. Cykelresorna utgjorde sju procent av de totala resorna.
- Det insamlade hushållsavfallet har minskat sedan 2014 och uppgick 459 kg per person i Stockholmsregionen 2017. Totalt materialåtervanns 35 procent av hushållsavfallet 2017.

Uppföljningen visar att Stockholmsregionen sammantaget ligger bra till i jämförelse med de europeiska jämförelseregionerna. Regionen har exempelvis en förhållandevis hög medellivslängd och ligger på femte plats i jämförelse med övriga regioner. Stockholmsregionen har den högsta sysselsättningsgraden, hög placering vad gäller utbildningsnivå, låga utsläpp av växthusgaser och hög andel förnybar energi i slutkonsumtionen. Regionen placerar sig dock sämst vad gäller invånarnas uppfattning om

huruvida det går att hitta en bostad till ett acceptabelt pris. Stockholmsregionen har fortfarande en hög arbetslöshet bland unga men situationen har blivit bättre över tid och i årets jämförelse placeras regionen på en sjundeplats.

Bakgrund
I beslutet om antagandet av den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen gav landstingsfullmäktige uppdrag åt tillväxt- och regionplanenämnden att, i samråd med landstingsstyrelsen, under 2019 - 2026 följa upp RUFS 2050 och att årligen rapportera till landstingsfullmäktige (LS 2015–0084, LS 2018–0279). I tillväxt- och regionplanenämndens beslut om nämndens målmodell anges att uppföljning av den regionala utvecklingsplanen ska kopplas till uppföljning av nämndens mål och delmål (TRN 2016–0104).

Förvaltningen har i beredningen av ärendet inhämtat synpunkter från landstingsstyrelsens förvaltning och trafikförvaltningen.

Överväganden
Uppföljningsmodell för RUFS 2050
I RUFS 2050 presenteras en uppföljningsmodell som bygger vidare på uppföljningen av RUFS 2010 och innehåller fyra beståndsdelar som har bäring på olika delar i den regionala utvecklingsplanen:

- Planens måluppfyllelse, når regionen delmålen?
- Internationella jämförelser, hur presterar regionen i förhållande till andra europeiska storstadsregioner?
- Regionala prioriteringar, vad gör regionens aktörer?
- Samlad konsekvensbedömning, vad blir planens effekter för hållbarheten?

Förslaget är att uppföljningen av delmålen kommer att ske löpande, i och med att de statistiska variablerna uppdateras. En gång per år sammanställs och återrapporteras utvecklingen av delmålen till landstingsfullmäktige genom en uppföljningsrapport. I och med regionbildningen ska landstinget från och med 2019 återrapportera den regionala utvecklingen till regeringen. Förvaltningen föreslår att uppföljningen av RUFS framöver bör vara ett underlag för denna återrapportering och att uppföljningen av RUFS vid behov anpassas till regeringens krav på denna återrapportering.

I uppföljningen av RUFS 2010 jämfördes Stockholmsregionen med åtta europeiska storstadsregioner med jämförelsebara regionala strukturer och egenskaper; Amsterdam, Barcelona, Berlin, Dublin, Helsingfors, Köpenhamn, München och Oslo. Förvaltningen föreslår att utöka denna

jämförelse med EU:s största storstadsregioner Paris och Milano. Förvaltningen föreslår även att årligen göra en internationell utblick för att sätta regionens utveckling i en global kontext. I årets rapport har utblicken kopplats till utmaningarna i RUFS 2050. Framöver föreslås detta avsnitt utgå från aktuella regionala eller globala händelser.

Förvaltningen föreslår att uppföljningen av de regionala prioriteringarna ska ske genom en kvalitativ uppföljning av process och resultat. Här är det särskilt intressant att följa hur samverkan och samhandling organiseras och utvecklas. Förvaltningen föreslår att denna del av uppföljningen ska genomföras med berörda regionala aktörer för respektive regional prioritering.

Enligt miljöbalken (1998:808) ska planens betydande miljöpåverkan följas upp. Vid framtagandet av RUFS 2050 har planens miljökonsekvensbeskrivning breddats till en samlad konsekvensbeskrivning som även omfattar sociala och ekonomiska aspekter för en hållbar utveckling. Förvaltningen föreslår att en mer djuplodande uppföljning av de samlade hållbarhetskonsekvenser ska ske var fjärde år. I dagsläget finns det inga vedertagna metoder och modeller för detta vilket förvaltningen avser utveckla.

FN:s generalförsamling antog under 2015 resolutionen Agenda 2030 för hållbar utveckling. Det innebär att FN:s 193 medlemsländer har förbundit sig att arbeta för att uppnå en socialt, ekonomisk och miljömässigt hållbar värld till år 2030. I RUFS 2050 anges att förhållningssättet i den regionala utvecklingsplaneringen stämmer väl överens med de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. Förvaltningen föreslår att uppföljningen av delmålen ska relateras till de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 för att kunna ge en indikation på hur genomförandet av RUFS 2050 bidrar till en hållbar utveckling.

Lärande

I RUFS 2050 beskrivs att lärande ska ske genom att systematiskt och löpande följa utvecklingen inom planens prioriterade områden samt löpande samla information från arenor där regionens aktörer träffas och utbyter erfarenheter. Båda riktningar är viktiga för ett stärkt genomförande av RUFS 2050. I RUFS 2050 lyfts fyra inriktningar för att utveckla det gemensamma lärandet: En gemensam analys av uppföljningens resultat, ett närmare samarbete mellan akademin och övriga aktörer, inrättandet av en Stockholmspanel och internationell och nationell kollegial granskning. Det gemensamma lärandet är en viktig faktor för ett stärkt genomförande av planen och för att säkerställa erfarenhets- och kunskapsbaserade regionala

utvecklingsprocesser. Förvaltningen avser att under 2019 återkomma med förslag om hur det ska hanteras.

Uppföljningssystem för RUFS 2050
Tillväxt- och regionplanenämnden har inom landstinget ansvaret för regionplaneringen och regionala utvecklings- och tillväxtfrågor. Landstingsfullmäktige har i SLL Mål och budget 2018 beslutat om det övergripande målet *Regional utvecklingsplanering för hållbar tillväxt* och målen *En regionplanering i framkant* och *Hållbar regional tillväxt och attraktionskraft*. Dessa mål har ett starkt samband med de övergripande målen i RUFS 2050. Förvaltningen föreslår därför att i samråd med landstingsstyrelsens förvaltning utveckla ett uppföljningssystem för RUFS 2050 som harmoniserar med landstingets budgetprocess. Kunskap från den årliga uppföljningen av RUFS ska kunna användas som ett underlag i omvärldsanalysen för landstingets årliga planeringsarbete för Mål och budget.

Förvaltningen föreslår vidare att landstinget även fortsättningsvis anordnar den årliga konferensen *Läget i Stockholmsregionen*. Konferensen är en del av det gemensamma lärandet om regionens utveckling och ska erbjuda en möjlighet för landstinget att tillsammans med andra regionala aktörerna diskutera och analysera utvecklingen i regionen och skapa en gemensam bild över läget i regionen. Konferensen föreslås att breddas till en konferens om regional utveckling med hela landstinget som avsändare, eventuellt, tillsammans med andra aktörer i regionen. För att harmonisera konferensen med landstingets budgetprocess föreslår förvaltningen att konferensen genomförs årligen i februari.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet
Beslutet innebär att förvaltningen årligen behöver budgetera för uppföljningen av RUFS och genomförandet av konferensen *Läget i Stockholmsregionen*. Förslaget är att medel prioriteras inom ramen för nämndens ordinarie budget.

Miljökonsekvenser av beslutet
I enlighet med landstingets Miljöprogram 2017–2021 har hänsyn till miljön beaktats och det bedöms att en särskild miljökonsekvensbedömning i detta ärende inte är relevant. Uppföljningen av RUFS 2050 föreslås beakta regionens utveckling utifrån ett hållbarhetsperspektiv. År 2019 planerar förvaltningen samråda med landstingsstyrelsens förvaltning om huruvida en koppling mellan uppföljningen av RUFS och Miljöprogram 2017–2021 är relevant.

Hanna Wiik
Förvaltningschef

Jonas Edholm
Regionplanerare

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

2018-11-26 TRN 2018-0137

Läget i Stockholmsregionen 2018 - uppföljningen av RUFS 2050

Innehållsförteckning

Sammanfattning **3**

Inledning **7**

Läget i Stockholmsregionen 2018 ..... **9**

Mål 1 En tillgänglig region med god livsmiljö *10*
Läget i Stockholmsregionen 10
Läget i Europa 15
Agenda 2030 16

Mål 2 En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region *18*
Läget i Stockholmsregionen 18
Läget i Europa 27
Agenda 2030 32

Mål 3 En ledande tillväxt- och kunskapsregion *34*
Läget i Stockholmsregionen 34
Läget i Europa 41
Agenda 2030 44

Mål 4 En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp *45*
Läget i Stockholmsregionen 45
Läget i Europa 53
Agenda 2030 55

Internationell utblick **57**

Sammanfattning

Landstingsfullmäktige beslutade den 12 juni 2018 om den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2050 och har gett tillväxt- och regionplanenämnden i uppdrag att årligen följa upp RUFS 2050 under perioden 2019–2026. I rapporten redovisas nuläget samt en historisk utvecklingen av delmålen i RUFS 2050. Dessutom jämförs Stockholmsregionen med 10 andra euroepiska storstadsregioner och en jämförelse görs mellan utvecklingen av delmålen med FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030. Rapporten avslutas med en internationell utblick med fokus på regionens sex utmaningar i RUFS 2050.

MÅL 1: EN TILLGÄNGLIG REGION MED GOD LIVSMILJÖ

Den positiva utvecklingen vad gäller tillkomsten av bostäder fortsätter och under 2017 färdigställdes 17 800 bostäder. Befolkningstillväxten har ökat de senaste åren. I Eurostats undersökning (2015) tar olika städers invånare ställning till påståendet *Det är lätt att hitta bra bostäder till ett acceptabelt pris*. Andelen som instämmer med detta påstående har sedan 2009 minskat i flera av de europeiska jämförelseregionerna. Stockholm hamnar 2015 på åttonde plats. Mellan en del stadskärnor, främst på södra sidan, bedöms kollektivtrafiken och bilen vara lika konkurrenskraftiga. Andelen individer som upplever att luftkvaliteten är dålig har minskat mellan 2007 och 2015. Utvecklingen vad gäller andelen personer som besväras av trafikbuller har också sjunkit under samma period. År 2015 beräknas 78 procent av bebyggelsearean befinnas i regionens relativt sett mest tillgängliga lägen.

Delmålen bidrar gemensamt till måluppfyllelse av fem av de globala målen i Agenda 2030. Tre av de fyra delmålen har haft en historisk utveckling som rört sig mot de globala målen. Ett av delmålen har bara en mätpunkt och ingen trend kan således observeras.

MÅL 2: EN ÖPPEN, JÄMSTÄLLD, JÄMLIK OCH INKLUDERANDE REGION

Den förväntade medellivslängden har en positiv trend där allt fler lever längre. Det finns dock fortfarande stora inomregionala skillnader, mellan kommuner och mellan olika samhällsgrupper. Stockholmsregionen ligger på en femteplats när förväntad medellivslängd jämförs bland de europeiska regionerna. Paris, Milano och Barcelona har högst medellivslängd. I regionen var förvärvsfrekvensen för personer mellan 20–64 år 80 procent 2016. För utrikesfödda är förvärvsfrekvensen dock lägre för både kvinnor och män. I ett europeiskt perspektiv placerar sig regionen i topp vad gäller

sysselsättningsgrad, på första plats strax före München. I Eurostats undersökning (2015) får invånarna ta ställning till om utrikes födda är välintegrerade. I Stockholm instämmer fyra av tio i påståendet att utrikesfödda är välintegrerade, vilket är högre än 2006 men fortfarande det lägsta utfallet bland de jämförda regionerna.

Andelen gymnasieelever som inom tre år fullföljer utbildningen och får en gymnasieexamen har ökat under den senaste fyraårsperioden. Det finns dock en stor inomregional skillnad både vad gäller mellan skolor och kommuner. Arbetslösheten bland unga har sjunkit stadigt sedan 2014 men trots det låg Stockholmsregionen på en sjundeplats 2017. När endast gruppen unga som varken arbetar eller studerar jämförs mellan regionerna placerar sig Stockholmsregionen på en fjärdeplats. Andelen som instämmer med att *man inte kan lita på de flesta som bor i detta område* har minskat vilket indikerar att tilliten i regionens lokala samhällen har ökat under den senaste åttaårsperioden. Fler personer uppger att de har blivit utsatta för våldsbrott under det senaste året. Likaså har antalet personer som uppgav att otryggheten påverkade livskvaliteten ökat.

Delmålen bidrar gemensamt till måluppfyllelse av sex av de globala målen i Agenda 2030. Tre av fyra delmål har haft en utveckling som rört sig mot de globala målen. För ett av delmålen har utvecklingen av utsatthet för våldsbrott och upplevelsen av att otrygghet påverkar livskvaliteten rört sig i negativ riktning.

MÅL 3: EN LEDANDE TILLVÄXT- OCH KUNSKAPSREGION

Stockholmsregionen hade den fjärde högsta bruttoregionalprodukten bland jämförelseregionerna. Andelen sysselsatta med högre utbildning har i regionen ökat under en längre tid och uppgick till 50 procent 2016. Andelen sysselsatta kvinnor med högre utbildning är nästan 10 procentenheter högre än män. Andelen sysselsatta inom kunskapsintensiva yrken uppgick till 50 procent 2016. I ett europeiskt perspektiv hamnar regionen på en tredjeplats vad gäller andelen högutbildade. Antalet nystartade företag har haft en nedåtgående trend under senaste tiden och under 2017 startades ungefär 15 företag per 1000 invånare. Stockholmsregionens FoU-utgifter som andel av BRP uppgick 2015 till knappt 4 procent, vilket placerar regionen på en fjärdeplats bland jämförelseregionerna. Bredbandsutbyggnaden har fortsatt i en positiv riktning. År 2017 hade 92 procent av hushållen och ca 89 procent av arbetsställena i regionen tillgång till snabbt bredband.

Delmålen bidrar gemensamt till måluppfyllelse av fyra av de globala målen i Agenda 2030. Alla fyra delmålen har haft neutral till positiv utveckling mot de globala målen.

MÅL 4: EN RESURSEFFEKTIV OCH RESILIENT REGION UTAN KLIMATPÅVERKANDE UTSLÄPP

Stockholmsregionens utsläpp av koldioxid uppgick till 2,6 ton per capita 2014 – det är två ton lägre än nivån 2006. Sverige, och därmed regionen, ligger i framkant i en europeisk jämförelse och har en ledande position med de lägsta utsläppen av växthusgaser. Utsläppen som vår samlade konsumtion ger upphov till, uppgick 2015 till 10,7 ton per capita för hela Sverige. Energianvändningen i regionen har också minskat över tid och uppgick 2014 till 22,5 MWh per capita. I länets energiproduktion uppgick andelen förnybara källor till ca 73 procent. I den europeiska jämförelsen har Sverige näst efter Norge den högsta andelen förnybar energi i den totala energikonsumtionen. Av länets motoriserade resor uppgick kollektivtrafikens andel till 49 procent 2015. Sammantaget uppgick andelen resor med kollektivtrafik, gång eller cykel till 59 procent för samma år. Cykelresornas andel av de totala resorna uppgick till 7 procent. Regionens kommuner samlade under 2017 in hushållsavfall som uppgick till 459 kg per capita, 35 procent av det totala hushållsavfallet materialåtervanns år 2017.

Delmålen bidrar gemensamt till måluppfyllelse av fem av de globala målen i Agenda 2030. Tre av de fyra delmålen har i stort sett haft en positiv utveckling mot de globala målen. För ett av delmålen finns endast en mätpunkt och således kan ingen trend observeras.

Internationell utblick

Den internationella utblicken bidrar med exempel att inspireras av beträffande hur andra storstadsregioner utanför Europa hanterar liknande utmaningar som de som ligger till grund för RUFS 2050. I vissa fall arbetar Stockholmsregionen på ett liknande sätt som de studerade regionerna, exempelvis framtagandet av en regional klimatfärdplan, utveckling av stationsnära lägen och att hållbar utveckling är väl integrerat i de strategiska dokumenten. Stockholmsregionens sätt att genomgående arbeta med social hållbarhet sticker dock ut i jämförelse med de studerade regionerna. I Seattles regionalekonomiska strategi sätts invånarnas trivsel som överordnat mål, vilket är ett sätt att arbeta med attraktivitet. Det kommer sig bland annat utifrån att regionen konkurrerar med andra globalt ledande regioner om kompetens. I San Francisco arbetar man med attraktivitet genom att även satsa på tillverkningsindustrin och att lösa bostadsbristen för de som

riskerar att trängas ut ur den centrala delen av staden. Ett tredje sätt att arbeta med attraktivitet är att som i Sydney satsa på tre regionala stadskärnor istället för en, så att alla ska kunna nå arbete, skola, vård och service inom 30 minuter med kollektivtrafik.

Inledning

Landstinget har som ett av sina övergripande mål att bedriva *en regional utvecklingsplanering för hållbar tillväxt*. Målet är att skapa goda förutsättningar för *en regionplanering i framkant* och *hållbar regional tillväxt och attraktionskraft*.

Landstingsfullmäktige antog den 12 juni 2018 den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2050[1]. I samband med antagandet beslutade fullmäktige om planens årliga uppföljning. Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2050 är ett centralt verktyg för landstinget att verka för måluppfyllelse av den regionala utvecklingsplaneringen. Genomförandet av RUFS 2050 ska bidra till att delmålen i RUFS 2050 uppnås.

RUFS 2050 följs upp enligt den modell som redovisas i den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen. Uppföljningsmodellen bygger vidare på uppföljningen av RUFS 2010 och innehåller fyra delar, planens delmål, en europeisk jämförelse, arbetet med de regionala prioriteringarna och en samlad konsekvensbeskrivning.

Genom uppföljningen av de 16 delmålen påvisas planens måluppfyllelse. Den europeiska jämförelsen, tidigare internationella jämförelsen, kopplar till visionen i RUFS 2050 och åskådliggör hur regionen presterar i relation till andra storstadsregioner i Europa. För den europeiska jämförelsen har ytterligare två storstadsregioner, Paris och Milano, lagts till och Stockholmsregionen jämförs framöver med totalt tio andra storstadsregioner i EU.

Den årliga uppföljningsrapporten kommer framöver att innehålla ett avsnitt om en internationell utblick för att sätta den regionala utvecklingen i en global kontext. Det kan exempelvis handla om gemensamma utmaningar, utveckling inom regional utvecklingsplanering, hållbar utveckling eller sakområden såsom digitalisering, klimat- och miljö, folkhälsa, företagande och innovation. I 2018 års rapport har landstinget valt att göra den internationella utblicken med fokus på de sex utmaningarna i RUFS 2050.

Uppföljningen av genomförandet av de regionala prioriteringarna bestäms gemensamt av aktörer som är verksamma inom respektive regional prioritering och kommer att redovisas för första gången i 2019 års uppföljningsrapport.

[1] LS 2015-0084, 2018-0279, 2018-06-12

Planens samlade konsekvensbeskrivning visar på hur planen kan bidra till regionens hållbarhet. Enligt miljöbalken (1998:808) ska planens betydande miljöpåverkan följas upp. I framtagandet av RUFS breddades miljökonsekvensbeskrivningen till att även omfatta sociala och ekonomiska aspekter. Förvaltningen föreslår att en mer djuplodande uppföljning av de samlade hållbarhetskonsekvenser ska ske var fjärde år. I dagsläget finns det inga vedertagna metoder och modeller för detta vilket förvaltningen avser utveckla

Årligen följs utvecklingen av regionens hållbarhet genom att koppla delmålen till de globala målen i Agenda 2030 och på så sätt visa hur planens måluppfyllelse bidrar till hållbar utveckling enligt Agenda 2030. I årets rapport görs detta på en övergripande nivå. Även denna del av uppföljningen kommer att vidareutvecklas framöver.

En viktig faktor för att stärka genomförandet av planen är lärande för att säkerställa erfarenhets- och kunskapsbaserade regionala utvecklingsprocesser. I RUFS 2050 beskrivs att lärande ska ske genom systematiskt och löpande följa utvecklingen inom planens prioriterade områden samt löpande samla information från arenor där regionens aktörer träffas och utbyter erfarenheter. Landstinget kommer även fortsättningsvis att stå värd för den årliga konferensen *Läget i Stockholmsregionen* som ett forum för att tillsammans med regionala aktörer gemensamt diskutera, analysera och dra slutsatser om regionens utveckling. Konferensen utgör en viktig del av det gemensamma lärandet om den regionala utvecklingen. Landstinget avser att under 2019 fortsätta arbeta med att utveckla uppföljningsarbetet med fokus på det gemensamma lärandet.

Läget i Stockholmsregionen 2018

Rapporten redovisar regionens utveckling med hjälp av de 16 delmålen som fördelas efter de fyra övergripande målen i RUFS 2050:

1. En tillgänglig region med god livsmiljö
2. En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region
3. En ledande tillväxt- och kunskapsregion
4. En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp

RUFS 2050 vann laga kraft i oktober 2018. Den regionala utvecklingen följs per övergripande mål med tillhörande delmål samt indikatorer för jämförelse med de tio europeiska storstadsregionerna. I denna uppföljningsrapport redovisas, i den mån det är möjligt, längre tidsserier som beskriver utvecklingen inom respektive delmål cirka tio år bakåt i tiden. Information om regionens historiska utveckling inom respektive delmål bidrar till en ökad förståelse för regionens utgångsläge inför genomförandet av planen. För varje övergripande målområde jämförs Stockholmsregionen med de tio jämförelseregionerna. Slutligen har en övergripande analys genomförts för att koppla delmålen i RUFS 2050 till de globala målen i Agenda 2030.

Varje avsnitt sammanfattas i en tabell som kortfattat beskriver utvecklingen. För delmålen innebär en grön pil att utvecklingen har varit positiv i förhållande till delmålet. En gul pil innebär en neutral utveckling och en röd pil en negativ utveckling. För att beskriva trenden används tre pilar där den första pilen beskriver inledningen av tidsperioden, andra pilen mitten av perioden och den tredje pilen slutet av perioden. När en kortare tidsperiod finns att tillgå används endast två pilar eller en pil. För den europeiska jämförelsen beskrivs Stockholmsregionens plats i jämförelse med de andra. Pilen visar om regionen rört sig uppåt eller nedåt och färgen indikerar om regionen befinner sig i toppen, i mitten eller i botten.

Delmål	Senaste utfall	Mätperiod	Trend
Delmål		200x–201x	↗→↘
EU-indikator		200x–201x	③ ⇧ ②

Mål 1 En tillgänglig region med god livsmiljö

I detta kapitel följer vi regionens utveckling inom RUFS-målet *En tillgänglig region med god livsmiljö*. I tabellen redovisas en sammanfattande bild av utvecklingen utifrån de utvalda indikatorerna:

DELMÅL	UTFALL	PERIOD	TREND
Minst 22 000 bostäder per år behöver tillkomma	17 800	2007–2017	→ ↗ ↗
Kollektivtrafikens restid mellan regionala stadskärnor, och till Arlanda flygplats, ska vara konkurrenskraftig med bilens restid	Restidkvot på 1,5–2,2	2015	→
Andelen av länets invånare som upplever besvär av trafikbuller och dålig luftkvalitet ska inte öka	11,2 % som besväras av trafikbuller 7,3 % som besväras av dålig luftkvalitet	2007–2015	↗ ↗ ↗
Minst 95 procent av ny bebyggelse bör tillkomma i regionens relativt sett mest tillgängliga lägen	78 %	2010–2015	↗ ↗
INDIKATOR EU-JÄMFÖRELSE	**UTFALL**	**PERIOD**	**PLACERING**
Det är lätt att hitta bostad till ett acceptabelt pris	7 %	2006–2015	6 ⇩ 8

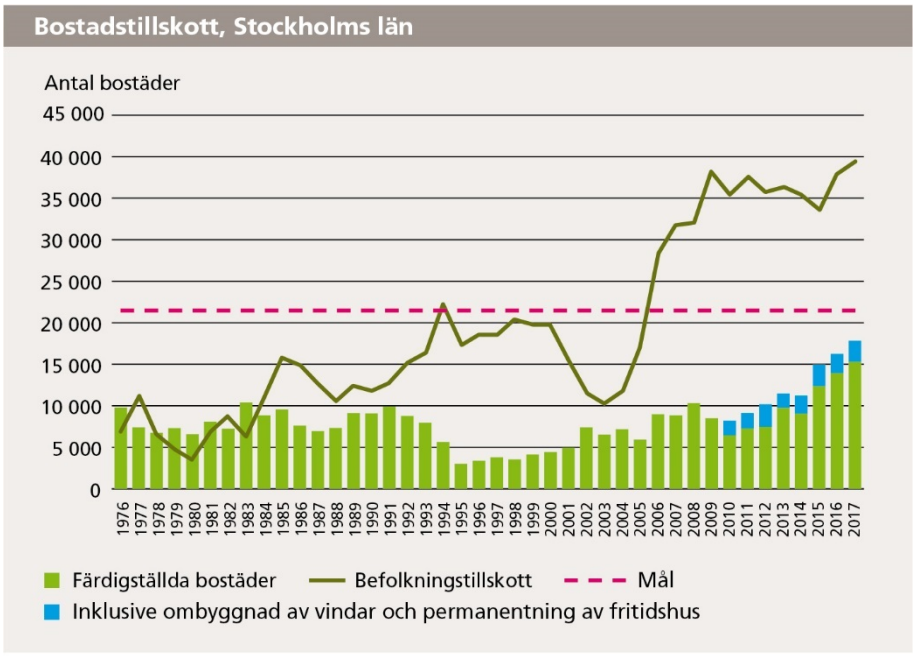
Läget i Stockholmsregionen

DELMÅL: MINST 22 000 BOSTÄDER PER ÅR BEHÖVER TILLKOMMA

Det senaste året färdigställdes rekordmånga bostäder i länet, 17 800 varav ca 15 300 genom nyproduktion, 1 700 genom ombyggnation och drygt 800 genom fritidshusomvandling. Utvecklingen, i synnerhet för nyproduktionen, har dock avtagit och antalet färdigställda bostäder 2018 beräknas vara lägre än 2017.[2]

Bostadsbyggandet sker på en marknad med många aktörer och olika drivkrafter. Kommunerna och staten skapar både ramar och förutsättningar för byggande, genom bland annat planering, lagstiftning och grundförutsättningar för finansiering. Byggföretagen verkar också på en efterfrågestyrd marknad där mark- och byggkostnader, möjlighet till finansiering, betalningsvilja och konjunkturläget, påverkar byggandet.

[2] Nybyggnad av bostäder, Statistikdatabasen, Statistiska centralbyrån, 2018

Källa: SCB och Länsstyrelsen

Under 2017 påbörjades omkring 20 000 bostäder i regionen, en siffra som väntas vara betydligt lägre för 2018[3] och det finns anledning att tro att nyproduktionen av bostäder kommer hållas tillbaka även framöver. Skälen till inbromsningen är flera. Bland annat har det under flera år kommit ut en stor mängd nyproducerade bostäder på marknaden som bidragit till ett fylla efterfrågan i vissa segment. Samtidigt har privatpersoners möjlighet att finansiera köp av nya bostäder delvis begränsats, genom exempelvis amorteringskrav. Detta i sin tur hänger samman med höga mark- och byggkostnader, vilket också gör att marknaden för hyresrätter är begränsad då hyrorna blir allt för höga för privatpersoner att finansiera. Behoven av billigare typer av bostäder har marknaden därmed svårt att svara upp mot.

Indikatorn visar att den historiska utvecklingen har rört sig i en positiv riktning i relation till delmålet om 22 000 färdigställda bostäder per år. Den positiva utvecklingen behöver fortsätta även framöver, bland annat genom att det offentliga och privata samarbetar i högre utsträckning, för att delmålet ska uppnås.

[3] Ibid.

DELMÅL: KOLLEKTIVTRAFIKENS RESTID MELLAN REGIONALA STADSKÄRNOR, OCH TILL ARLANDA FLYGPLATS, SKA VARA KONKURRENSKRAFTIG MED BILENS RESTID

I den översiktliga samhällsplaneringen ska man se till att lokaliseringsmönster och stadens utvecklingsplaner möjliggör samlade reserelationer. Då får kollektivtrafiken ett tillräckligt stort upptagningsområde.[4] I en tillgänglig storstadsregion har kollektivtrafiken därför en central ställning och det är av stor vikt att kollektivtrafiken är konkurrenskraftig gentemot bilen. Att minimera skillnaden i tid mellan resor med kollektivtrafik och bil, så kallad restidskvot, är av central betydelse. Det är en bra metod för att mäta kollektivtrafikens konkurrenskraft gentemot bilen och en tumregel är att en kvot på 1,5 innebär en god konkurrenskraft.

I dagsläget nås målet om en konkurrenskraftig restidskvot i sju av tolv reserelationer mellan de regionala kärnorna på den södra sidan och sex av tolv på den norra sidan. I genomsnitt är restidskvoten högre mellan regionala stadskärnor på den norra sidan än på den södra sidan. På den södra sidan utmärker sig resorna mellan Södertälje–Flemingsberg och Flemingsberg–Kungens kurva med låga restidkvoter. På den norra sidan är restidkvoten låg mellan Kista–Sollentuna–Häggvik och Arlanda–Märsta. Till Arlanda bedöms kollektivtrafiken vara konkurrenskraftig från samtliga regionala stadskärnor söder om staden medan samtliga av de regionala stadskärnorna på den norra sidan har en restidskvot över 1,5

Indikatorerna saknar en historisk utveckling men visar att kollektivtrafikens konkurrenskraft gentemot bilen fortsatt behöver stärkas för att delmålet ska uppnås.

DELMÅL: ANDELEN AV LÄNETS INVÅNARE SOM UPPLEVER BESVÄR AV TRAFIKBULLER OCH DÅLIG LUFTKVALITET SKA INTE ÖKA

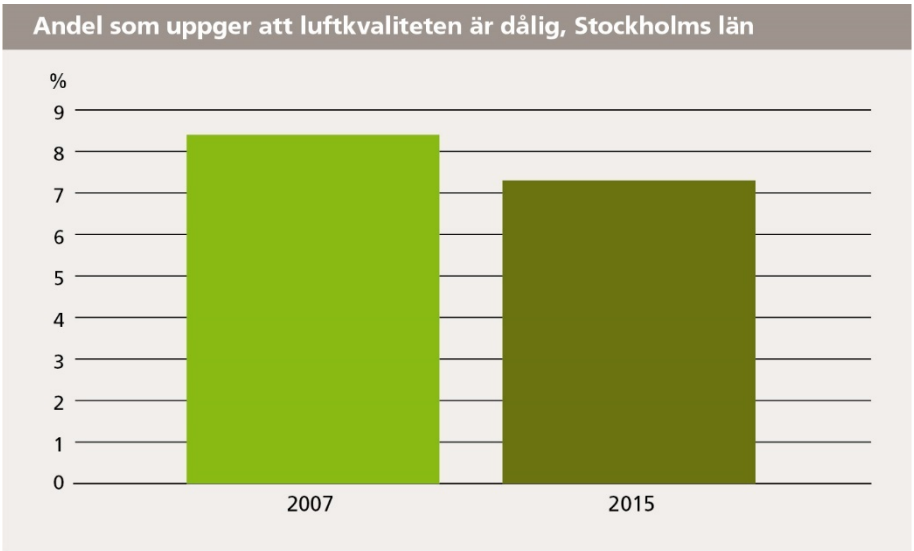
De senaste 50 åren har miljön i Stockholmsregionen förbättrats i flera avseenden. Men det finns fortfarande faktorer som påverkar både miljön och folkhälsan negativt, exempelvis buller, luftföroreningar och dålig inomhusmiljö.

I Stockholm har luftkvaliteten, i likhet med övriga Sverige, förbättrats över de senaste åren. Trots denna gynnsamma utveckling förekommer luftföroreningar som är farliga för människors hälsa. Det är framförallt partiklar av olika storlek, kväveoxider, ozon och vissa organiska kolväten som ger upphov till negativa hälsoeffekter.

[4] Trafikverket. Kollektivtrafik i samhällsplaneringen, 2017-08-08.

Stockholms län har i jämförelse med andra storstadsregioner en relativt god luftkvalitet. Andelen som uppger att de upplever att luftkvaliteten är dålig har minskat mellan 2007 och 2015, från 8,4 procent till 7,3 procent. Det finns dock stor variation kring vilka delar av länet som påverkas av utsläppen. I den centrala stadskärnan uppger fler att de upplever att luftkvaliteten är dålig jämfört med personer boende i övriga länet.

Miljökvalitetsnormerna för årsmedelhalterna av kvävedioxid klarades under 2017 vid samtliga av Stockholm stads mätstationer i gatumiljö samt längs med hårt trafikerade infarts- och kringfartsleder. Däremot överskreds antalet tillåtna dygn med för höga halter vid två av mätstationerna, Hornsgatan och intill E4/E20 på Lilla Essingen. Kvävedioxidhalterna har tidigare minskat tack vare teknikutvecklingen inklusive bland annat infasning av nyare fordon med lägre utsläpp samt gynnsamma meteorologiska förhållanden vissa år.

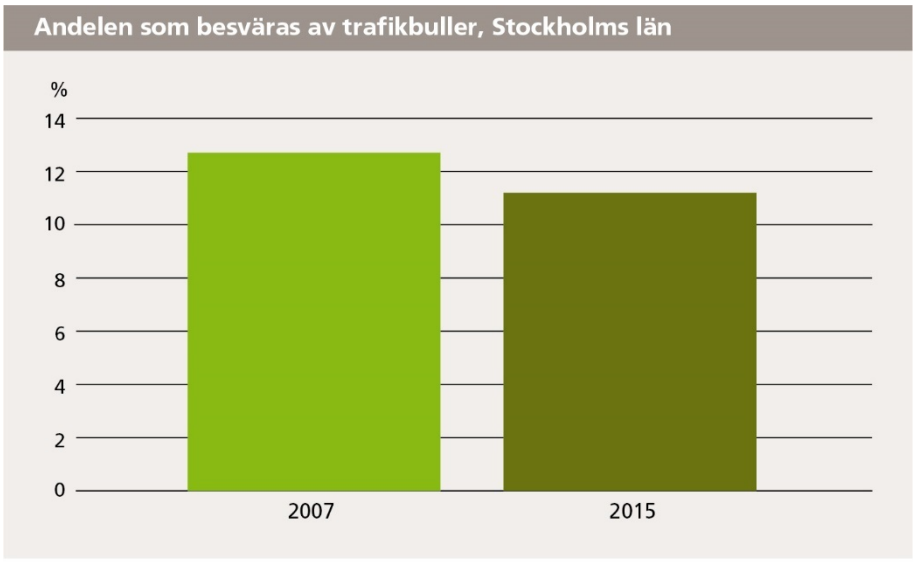
Källa: CAMM, Miljöhälsorapport Stockholms län 2017

Indikatorn visar att utvecklingen historiskt har gått i rätt riktning i relation till delmålet om att andelen som upplever besvär av dålig luftkvalitet inte ska öka.

Mätningarna av kväveoxidhalter vid några av Stockholms stads mest trafikerade vägar och infartsleder visar på att utvecklingen går åt rätt håll, även om halterna vid vissa mätstationer fortfarande är för höga. Vid en jämfö-

relse med den urbana bakgrundsluften minskar halterna vid mätstationerna långsammare vilket beror på att den ökande andelen dieselfordon och höga halter av ozon har större påverkan i trånga gaturum där ventilationen av luftföroreningar är sämre än i mer öppna miljöer.

Invånarna i Stockholms län besväras mer av buller än befolkningen i jämförbara kommuner i övriga Sverige. Utvecklingen mellan 2007 och 2015 pekar på att en lägre andel upplever besvär av trafikbuller och besvär av dålig luftkvalitet. Andelen som 2015 uppger att de besväras av trafikbuller uppgår till 11,2 procent vilket är 1,5 procentenheter lägre än 2007. Liksom i fallet med luftkvalitet anger boende i den centrala stadskärnan i större utsträckning att de besväras av trafikbuller än personer boende i övriga länet.

Källa: CAMM, Miljöhälsorapport Stockholms län 2017

Upplevt buller är också en folkhälsopåverkande faktor som visar inomregionala skillnader. Buller är sällan direkt skadligt för hörseln, men kan orsaka en rad andra problem såsom störd sömn och vid en långvarig exponering även risk för hjärt- och kärlsjukdomar. Sett till hela länet minskar andelen som besväras av trafikbuller, framförallt från vägtrafik, tåg och flyg, men antalet ökar något. I takt med teknikutveckling, omläggning av asfalt på vägar samt bättre isolering av bostäder och arbetsplatser finns möjligheter att andelen som besväras fortsätter att sjunka.

Indikatorn visar att utvecklingen historiskt har gått i rätt riktning i relation till delmålet om att andelen som upplever besvär av trafikbuller inte ska öka.

DELMÅL: MINST 95 PROCENT AV NY BEBYGGELSE BÖR TILLKOMMA I REGIONENS RELATIVT SETT MEST TILLGÄNGLIGA LÄGEN

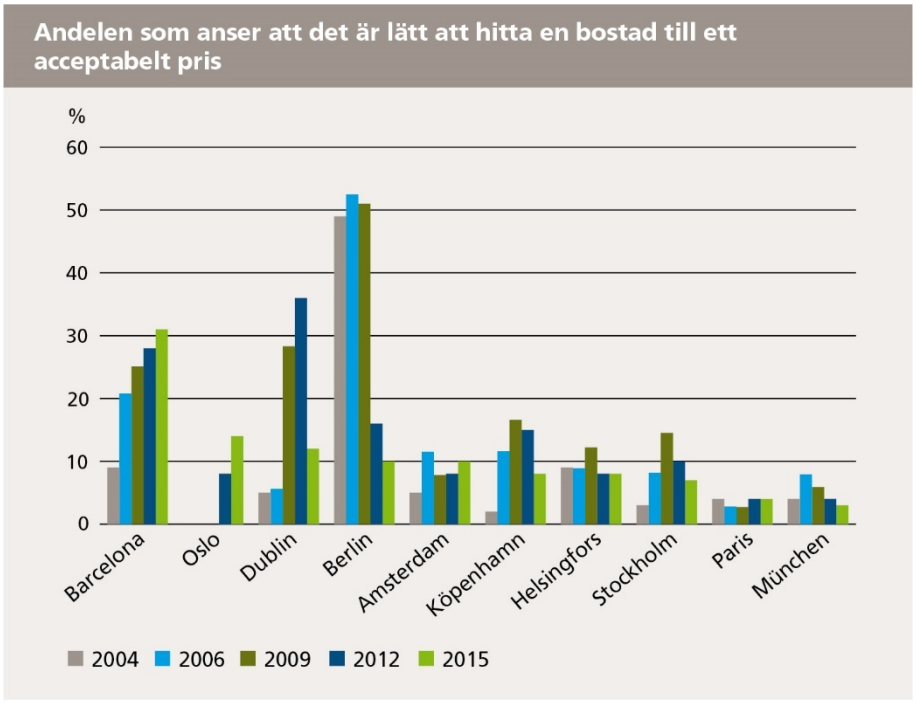
Den strategiska inriktningen för bebyggelse är att den bör tillkomma i regionens relativt sett mest tillgängliga lägen. Med det avses den centrala regionkärnan, regionala stadskärnor, strategiska stadsutvecklingslägen, landsbygdnoder och primära bebyggelselägen på plankartan. Ett utgångsvärde har beräknats med data från 2015. Då fanns 78 procent av bebyggelsearean i regionens relativt sett mest tillgängliga lägen vilket motsvarar en ökning med 3 procentenheter jämför med 2010.

Nästa tillfälle som uppdatering av datamaterialet kommer att göras är 2020. För att nå målet krävs en gemensam ambition om att följa plankartan. Studier som landstinget låtit göra visar på att redan täta kommuner förtätas medan kommuner som är glesa, glesas ut ytterligare. I flera kommuner pågår samtidigt en förtätning i centrala lägen och utglesning i perifera lägen. Målet är att utglesningen ska minska.

Indikatorn visar att den historiska utvecklingen har gått i rätt riktning i relation till delmålet om att ny bebyggelse ska tillkomma i regionens relativt sett mest tillgängliga lägen.

Läget i Europa

Eurostats *Urban Audit Perception Survey* är en intervjuundersökning som syftar till att fånga invånarnas uppfattning om livskvalitet i sina respektive städer.

Källa: Eurostat

Diagrammet visar att 2015 instämde sju procent av invånarna i Stockholm (staden) i påståendet: *Det är lätt att hitta bra bostäder till ett acceptabelt pris*. Det är tre procentenheter lägre än 2012, och 7,5 procentenheter lägre än 2009. Mellan åren 2009 och 2015 sjönk andelen som instämmer i påståendet mest i Berlin, med 41 procentenheter, ned till 10 procent. Paris och München placerar sig sist, där fyra procent instämmer i påståendet. Bilden stämmer överens med bostadssituationen i Stockholmsregionen. Förväntan är dock att Stockholm på sikt ska få en bättre placering i denna europeiska jämförelse förutsatt att den höga byggtakten återigen kommer igång och fortsätter åren framöver.

Agenda 2030

För det övergripande målområdet *En tillgänglig region med god livsmiljö* pekar utvecklingen i positiv riktning i förhållande till Agenda 2030. Delmålen i målområdet har flera kopplingar till Agenda 2030.

Delmålet om att fler bostäder ska tillkomma kopplar till mål Hållbara städer och samhällen. Delmålet om konkurrenskraftig kollektivtrafik kopplar till målen Hållbara städer och samhällen, Hållbar industri, innovationer och infrastruktur och Bekämpa klimatförändringen. Delmålet om att färre invånare ska uppleva dålig luftkvalitet och buller kopplar till målen Hälsa

och välbefinnande samt Hållbara städer och samhällen. Delmålet om att 95% av ny bebyggelse ska tillkomma i regionens relativt sett mest tillgängliga lägen kopplar till målet Hållbara städer och samhällen, och indirekt kopplar det även till målet Bekämpa klimatförändringen.

Tre av fyra delmål har haft en positiv utveckling inom området vilket betyder att delmålet rör sig mot de globala målen. Indikatorerna för delmålet om att kollektivtrafikens restid mellan regionala stadskärnor, och till Arlanda flygplats, ska vara konkurrenskraftig med bilens restid har inte uppdaterats ännu och därför kan inverkan på målområdet inte beaktas. Sammantaget rör sig området mot att uppfylla målen i Agenda 2030.

Mål 2 En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region

I detta kapitel följer vi regionens utveckling inom RUFS-målet *En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region*. I tabellen redovisas en sammanfattande bild av utvecklingen utifrån de utvalda indikatorerna:

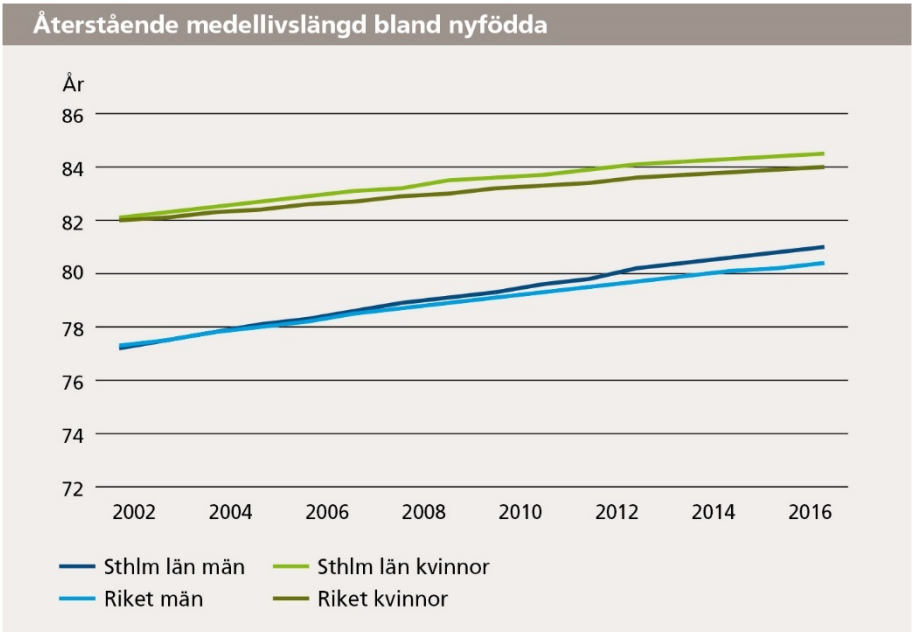
DELMÅL	UTFALL	PERIOD	TREND
Skillnaderna i förväntad medellivslängd mellan olika socioekonomiska grupper och kommuner i länet ska minska och medellivslängden ska öka för samtliga	84,5 år för kvinnor 81 år för män	2007–2017	↗↗↗
Förvärvsfrekvensen hos befolkningen mellan 20–64 år ska vara väl över 80 procent för både kvinnor och män och gapet mellan inrikes- och utrikesfödda ska minska	79,2 % för kvinnor 80,8 % för män	2007–2017	↗↗↗
Andelen gymnasieelever som inom tre år fullföljer utbildningen och får en gymnasieexamen ska vara högre än 80 procent, och skillnaderna mellan gymnasieskolorna och länets olika kommuner ska minska	70,6 %	2011/12–2014/15	↗→
Andelen som känner tillit till sina grannar ska öka samt otrygghetens påverkan på livskvaliteten och invånares utsatthet för våldsbrott ska minska	8,1 % känner tillit till grannar 18,0 % upplever att otrygghet påverka livskvalitet 9,9 % uppger att de blivit utsatta för våldsbrott	2010–2014 2007–2017 2006–2016	↗↗↗ ↗→↘ ↗→↘
INDIKATOR EU-JÄMFÖRELSE	**UTFALL**	**PERIOD**	**PLACERING**
Förväntad medellivslängd	82,9 år	2006–2016	4 ⇩ 5
Sysselsättningsgrad	84,2 %	2007–2017	2 ⇧ 1
Arbetslöshet 15–24 år	17,1 %	2007–2017	10 ⇧ 7
Unga som varken arbetar eller studerar	5,8 %	2007–2017	6 ⇧ 4
Andel som anser att utrikesfödda är välintegrerade	38 %	2006–2015	10 ⇨ 10

Läget i Stockholmsregionen

DELMÅL: SKILLNADERNA I FÖRVÄNTAD MEDELLIVSLÄNGD MELLAN OLIKA SOCIOEKONOMISKA GRUPPER OCH KOMMUNER I LÄNET SKA MINSKA OCH MEDELLIVSLÄNGDEN SKA ÖKA FÖR SAMTLIGA

Medellivslängden i Sverige har sedan mitten av 1990-talet varit bland världens högsta. Den förväntade medellivslängden bland nyfödda i Stockholmsregionen är omkring ett halvår längre än i riket som helhet, och därmed bland de längsta i riket. Den förväntade medellivslängden har sedan 2007 ökat med 1,4 år till 84,5 år för kvinnor och med 2,4 år till 81 år för män. Dock finns det stora skillnader mellan länets kommuner, vilket diagrammet visar. Den förväntade medellivslängden varierar med en rad faktorer enligt Folkhälsokollen, exempelvis kön, bostadsort, utbildning och inkomst. Den

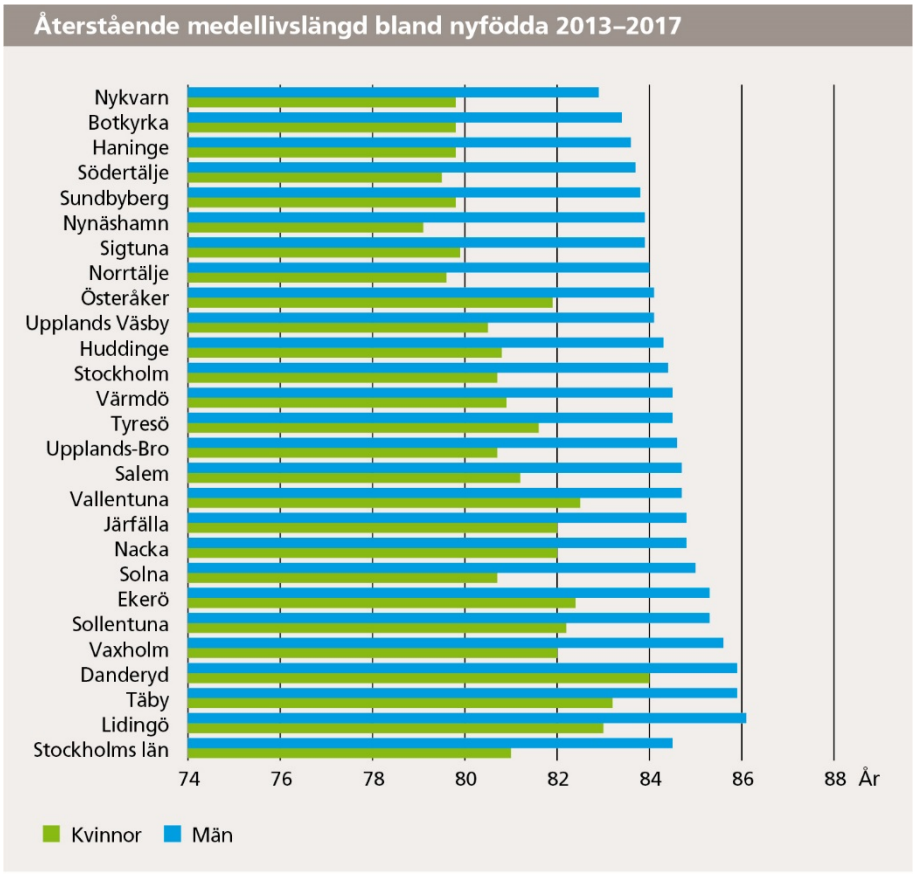
förväntade medellivslängden har ökat snabbare för män än för kvinnor, vilket främst kan förklaras av en snabbare minskning av dödligheten bland män.[5]

Källa: SCB

Trots att medellivslängden ökar i länet finns fortfarande betydande inomregionala skillnader mellan olika socioekonomiska grupper och kommuner. För att medellivslängden ska öka krävs bättre förutsättningar för invånarna att leva hälsosamma liv genom väl etablerade faktorer som utbildningsnivå, inkomstnivå och hur och med vilka man bor. Men även den fysiska utformningen och livsmiljön spelar stor roll för möjligheterna att leva hälsosamt längre.

[5] Livslängden i Sverige 2011–2015. Livslängdstabeller för riket och länen. Demografiska rapporter 2016:4. Statistiska centralbyrån.

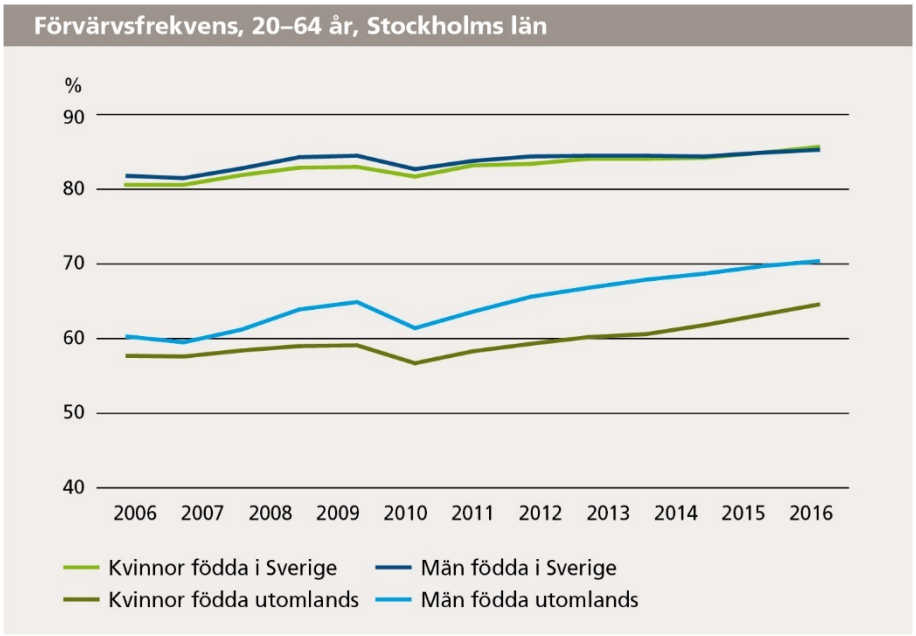

Källa: SCB

Indikatorn visar att den historiska utvecklingen har gått åt rätt håll med ökande medellivslängd i regionen, men samtidigt finns det stora skillnader mellan länets kommuner.

DELMÅL FÖRVÄRVSFREKVENSEN HOS BEFOLKNINGEN MELLAN 20–64 ÅR SKA VARA VÄL ÖVER 80 PROCENT FÖR BÅDE KVINNOR OCH MÄN OCH GAPET MELLAN INRIKES- OCH UTRIKESFÖDDA SKA MINSKA

Förvärvsfrekvensen för de som bor i regionen var 80 procent år 2016 och är därmed högre än riksgenomsnittet på 78,6 procent. En hög förvärvsfrekvens utgör tillsammans med produktivitetsutvecklingen grunden för en gynnsam ekonomisk utveckling. Inom regionen finns det betydande skillnader i förvärvsfrekvens, mellan kommuner, mellan kvinnor och män samt mellan svensk- och utrikesfödda.

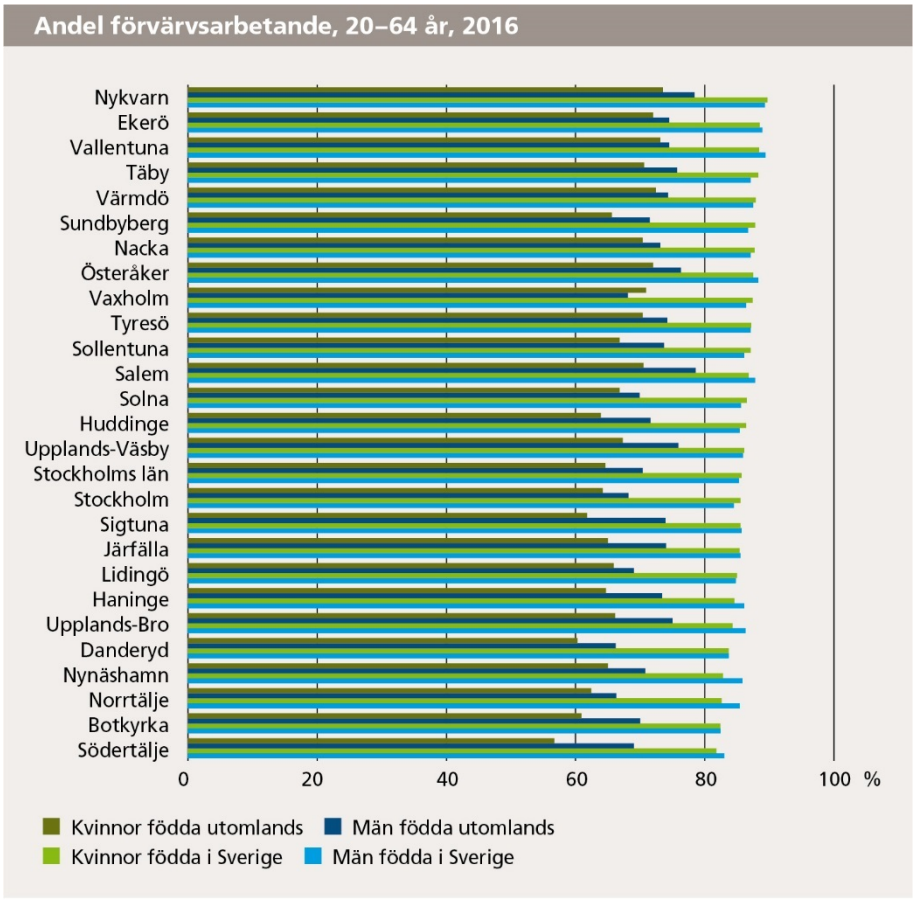

Källa: RAMS, SCB

Över tid har inrikes födda män och kvinnor haft en relativt stark ställning på arbetsmarknaden med en genomsnittlig förvärvsfrekvens över 80 procent under den senaste tioårsperioden. Sedan finanskrisen har förvärvsfrekvensen ökat stadigt bland utrikes födda män och kvinnor. Ökningstakten för utrikes födda är högre än för inrikes födda vilket kommer att leda till att sysselsättningsgapet mellan dessa grupper minskar på sikt.

Inomregionalt finns en skillnad i andelen förvärvsarbetande både för inrikes och utrikes födda. Den är större bland utrikes födda än för inrikes födda. I ett par kommuner närmar sig förvärvsfrekvensen 80 procent för utrikes födda män. I en ny rapport skriver Statskontoret att utrikes födda kvinnor har väsentligt lägre arbetskraftsdeltagande än både utrikes födda män och inrikes födda kvinnor. Det kan bero på att många utomeuropeiskt födda kvinnor kommer från länder med ett lågt arbetskraftsdeltagande för kvinnor. Ytterligare faktorer som spelar roll är att det finns ett gap mellan arbetsmarknadens krav och utbildningsnivån hos många av kvinnorna och att avsaknaden av nätverk med inrikes födda begränsar förutsättningarna för etablering. Dock ökar sysselsättningen betydligt ju längre de har varit i Sverige.[6]

[6] Sammanställning av kunskap om utomeuropeiskt födda kvinnor som står utanför rbetskraften (2018:3), Statskontoret.

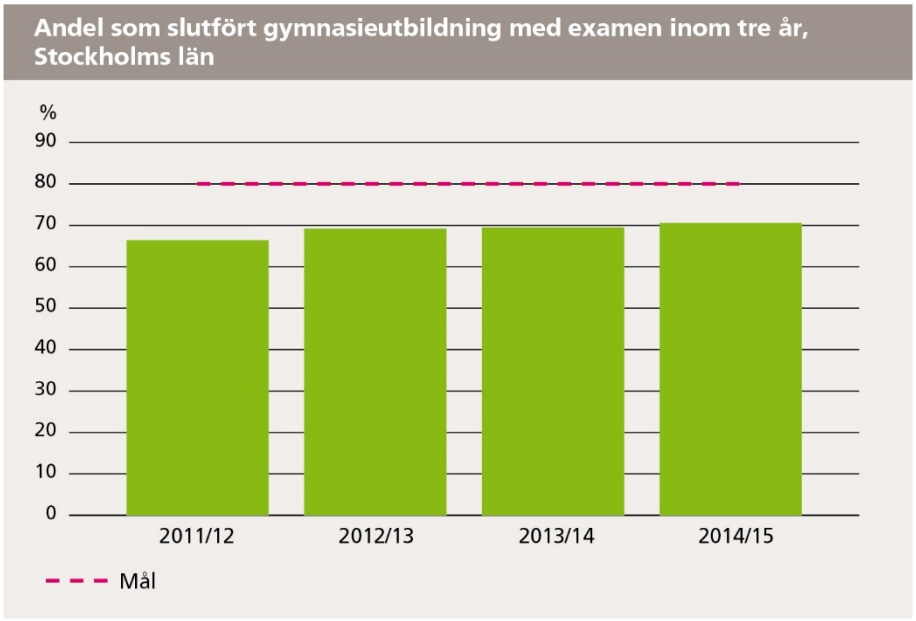

Källa: RAMS, SCB

Indikatorn visar att den historiska utvecklingen har gått i rätt riktning i relation till delmålet om att sysselsättningen ska vara väl över 80 procent för grupperna män, kvinnor och utrikesfödda. Sysselsättningsnivån behöver fortsätta att stärkas för den sistnämnda gruppen.

DELMÅL: ANDELEN GYMNASIEELEVER SOM INOM TRE ÅR FULLFÖLJER UTBILDNINGEN OCH FÅR EN GYMNASIEEXAMEN SKA VARA HÖGRE ÄN 80 PROCENT, OCH SKILLNADERNA MELLAN GYMNASIESKOLORNA OCH LÄNETS OLIKA KOMMUNER SKA MINSKA

Av de elever som började på gymnasiet läsåret 2014/15 uppgår andelen som fullföljde ett nationellt gymnasieprogram och tog en examen inom tre år till 70,6 procent. Det är en ökning från läsåret 2011/12 med drygt 4 procentenheter.

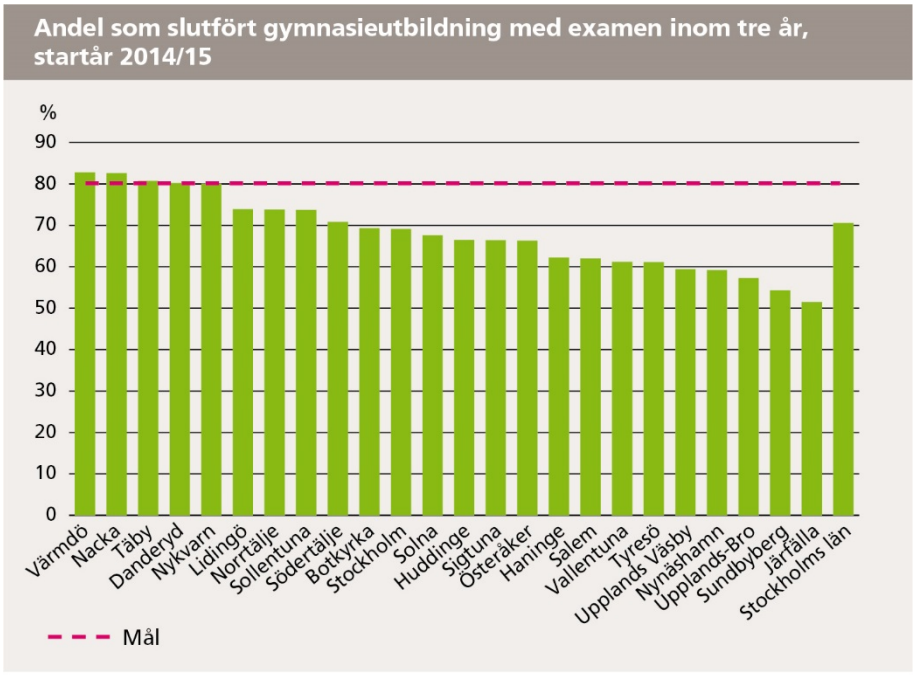

Källa: Skolverket, Siris

Utfallet går att studera på lokal nivå genom att skolorna fördelas efter kommunal hemvist. Det är således inte elevernas hemkommun som är i fokus utan skolornas kommunala hemvist. Utfallet för exempelvis Solna kommun beskriver resultatet för elever som går på en skola hemmahörandes i Solna. Fem kommuner uppfyller målet om 80 procent och skillnaden mellan de två kommunerna med högst respektive lägst genomströmningsfrekvens uppgår till 31,3 procentenheter.

Genom att göra en fördelningsanalys bland skolorna kan information erhållas om hur stort avståndet är mellan de skolor som presterar bäst respektive sämst. Medelvärdet för de 20 procent av skolorna med högst genomströmningsfrekvens är 87,7 procent medan det är 47 procent för de 20 procent av skolorna med lägst genomströmningsfrekvens – en skillnad på 40,6 procentenheter. Skillnader mellan kommuner när det gäller elevernas skolresultat kan ha många olika orsaker. Skolans organisation som god ledning, bra lärare och en trygg studiemiljö liksom elevsammansättningen är alla faktorer som påverkar resultatet.[7]

[7] Öppna jämförelser gymnasieskola 2018, Sveriges kommuner och landsting.

Källa: Skolverket, Siris

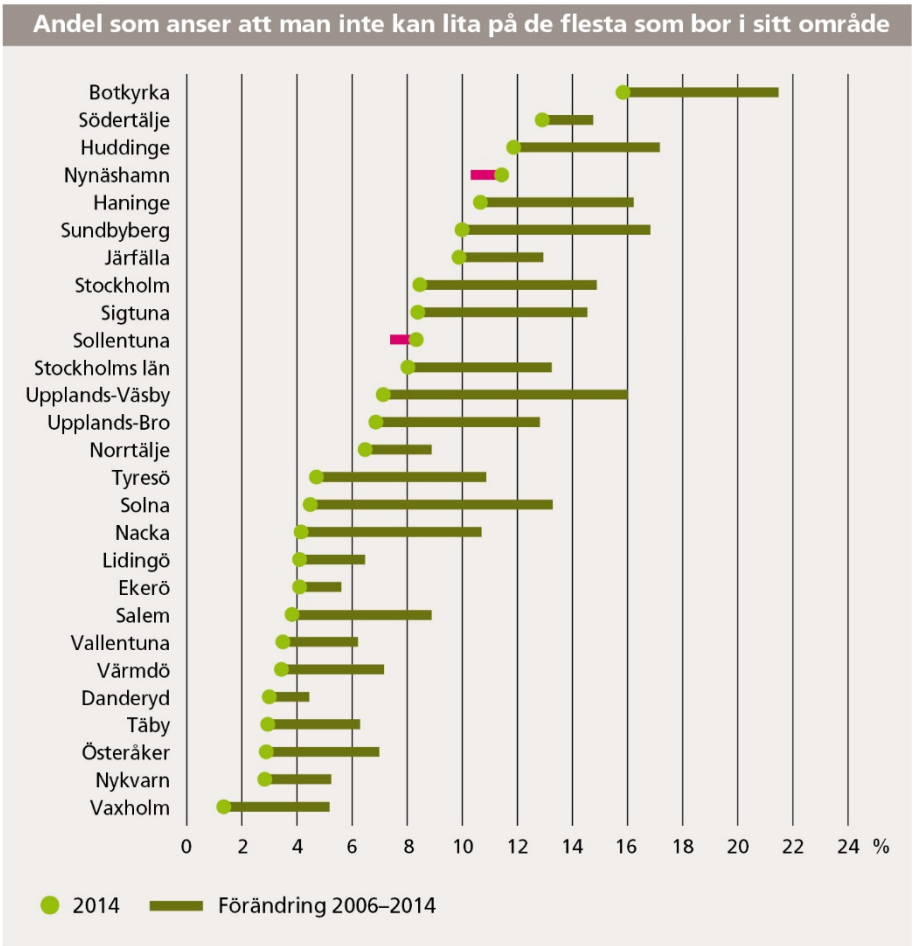
Enligt en studie av SCB är andelen med gymnasieexamen lägre bland ungdomar med svaga resultat i grundskolan, ungdomar med föräldrar som endast har gymnasial eller förgymnasial utbildningsnivå samt ungdomar med utländsk bakgrund.[8] De som slutar gymnasiet utan slutbetyg är en heterogen grupp där vissa endast saknar några poäng till behörighet medan andra inte ens börjat på ett nationellt program. På högskoleförberedande program uppnår kvinnor i högre grad än män examen inom tre år. På yrkesprogrammen är könsskillnaderna mindre.[9] Huvudman och rektor har ett långtgående ansvar att anpassa utbildningen till varje elevs förutsättningar och behov då en slutförd gymnasieutbildning på många sätt är en avgörande faktor för ungdomars etablering på arbetsmarknaden och övergång till fortsatta studier.

Indikatorn visar att den historiska utvecklingen har gått i rätt riktning i relation till delmålet om att andelen som fullföljer gymnasieutbildningen inom tre år ska vara högre än 80 procent. Utvecklingen behöver stärkas – särskilt vad gäller skillnaden mellan kommuner och skolor.

[8] Unga utanför? – Så har det gått på arbetsmarknaden för 90-talister utan fullföljd gymnasieutbildning. Temarapport 2017:4, SCB.
[9] Ibid.

DELMÅL: ANDELEN SOM KÄNNER TILLIT TILL SINA GRANNAR SKA ÖKA SAMT OTRYGGHETENS PÅVERKAN PÅ LIVSKVALITETEN OCH INVÅNARES UTSATTHET FÖR VÅLDSBROTT SKA MINSKA

Enligt undersökningen Hälsa Stockholm[10] som kartlägger levnadsvanor och hälsa i Stockholmsregionen går utvecklingen fortsatt i positiv riktning: tilliten ökar i avseendet att allt färre uppger att de inte kan lita på de flesta som bor i området. I länet minskade andelen som inte känner tillit till sina grannar med 5,2 procentenheter till 8,1 procent mellan 2006 och 2014. Dock finns det skillnader mellan länets kommuner, vilket diagrammet nedan visar. Tillit i regionens lokala samhällen påverkas mycket av omvärlden som upplevs alltmer otrygg där regionen under de senaste åren har fått uppleva incidenter som bland annat har sin grund i våldsbejakande extremism.

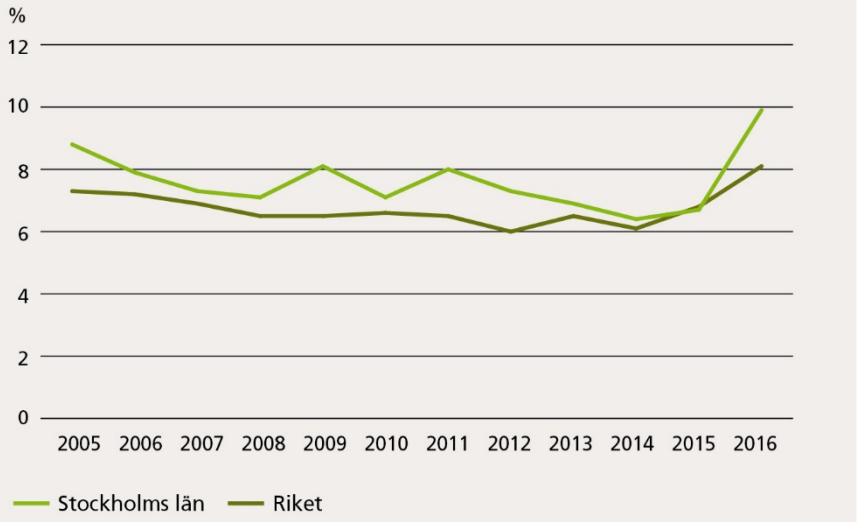
Källa: Hälsa Stockholm 2014

[10] Landstinget genomför tillsammans med Karolinska institutet undersökningen Hälsa Stockholm vart fjärde år, den senaste gjordes 2014.

För de flesta kommuner uppvisar indikatorn en historisk utveckling 2006 och 2014 som rört sig mot delmålet. Utvecklingen behöver bibehållas i de kommuner som haft en god utveckling och vändas i de kommuner som haft ett sämre utfall.

Andelen av befolkningen som i Brottsförebyggande rådets (Brå) trygghetsundersökning anger att ha blivit utsatt för våldsbrott har mellan 2005 och 2014 haft en nedåtgående trend. Andelen som utsatts för våldsbrott ökade för såväl Stockholmsregionen som riket mellan 2014 och 2016. Ökningen har varit högre för Stockholmsregionen än riket och utvecklingen är i omvänd riktning jämfört med målsättningen i RUFS 2050. Det är för tidigt att kunna dra någon slutsats om huruvida denna ökning är en ny trend.

Utsatthet för våldsbrott, andel av befolkningen

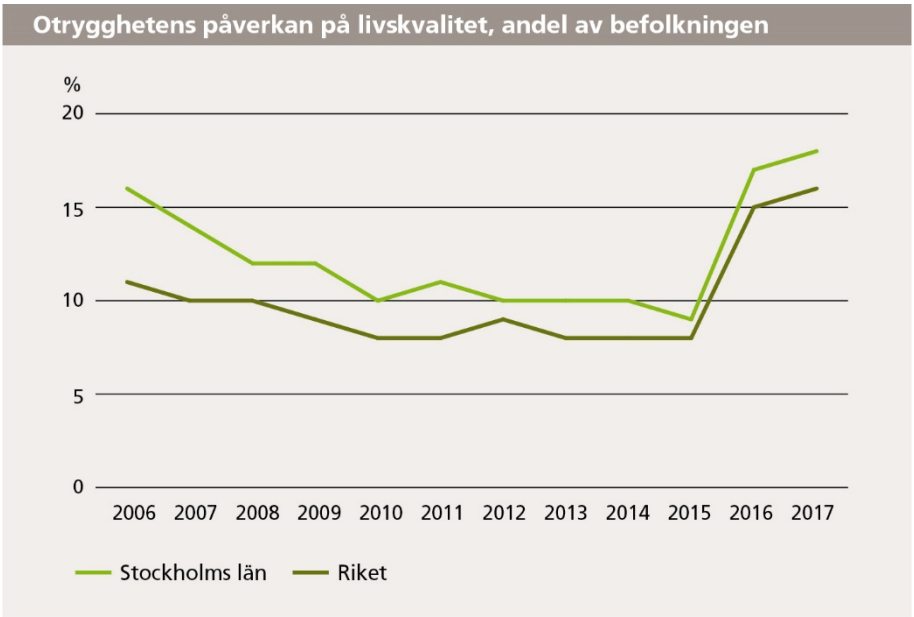

Källa: Brottsförebyggande rådet

Från att historiskt haft en gentemot delmålet positiv utveckling har indikatorn de två senaste åren fått en negativ utveckling. Den negativa utvecklingen behöver vändas för att delmålet ska uppnås.

I samma undersökning tillfrågar Brå om otryggheten har påverkan på livskvaliteten. Andelen som i den regionala trygghetsundersökningen uppgav att otryggheten påverkar livskvaliteten minskade från 2005 till och med 2014. Mellan 2015 och 2017 ökade andelen som uppgav att otryggheten påverkade livskvaliteten. Även den här indikatorn går i motsats mot målsätt-

ningen i RUFS 2050. Upplevelsen av otrygghet och oro varierar med bakgrundsfaktorer som till exempel kön, ålder, härkomst, tidigare erfarenhet av brott och förtroende för rättsväsendet. På nationell nivå uppger kvinnor oftare än män att de känner sig otrygga när de går ute på kvällen. En konsekvens den upplevda otryggheten ger upphov till är att avstå från att gå ut på grund av otrygghet.[11]

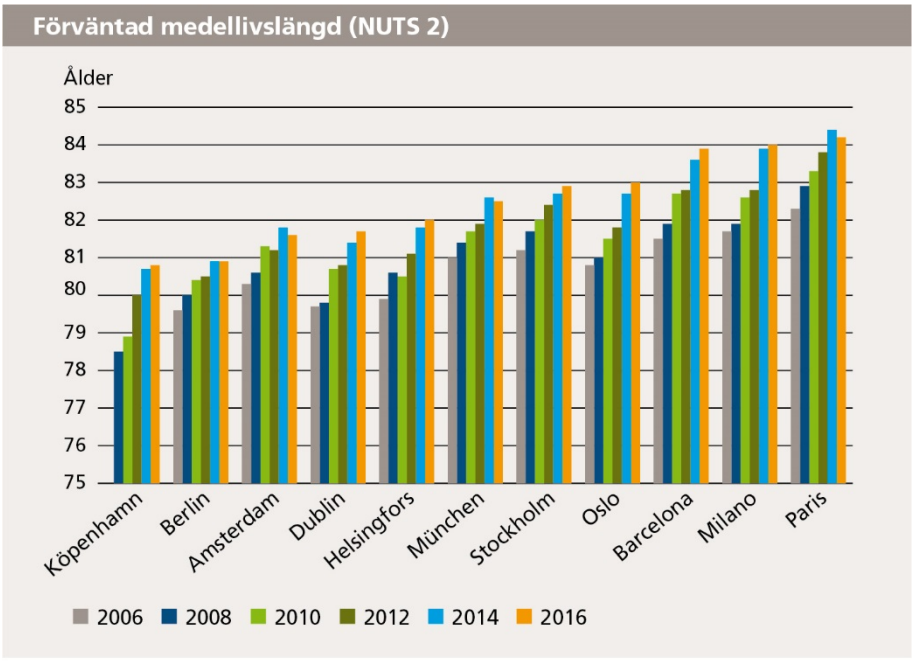
Källa: Brottsförebyggande rådet

Från att historiskt haft en gentemot delmålet positiv utveckling har indikatorn de två senaste åren fått en negativ utveckling. Den negativa utvecklingen behöver vändas för att delmålet ska uppnås.

Läget i Europa

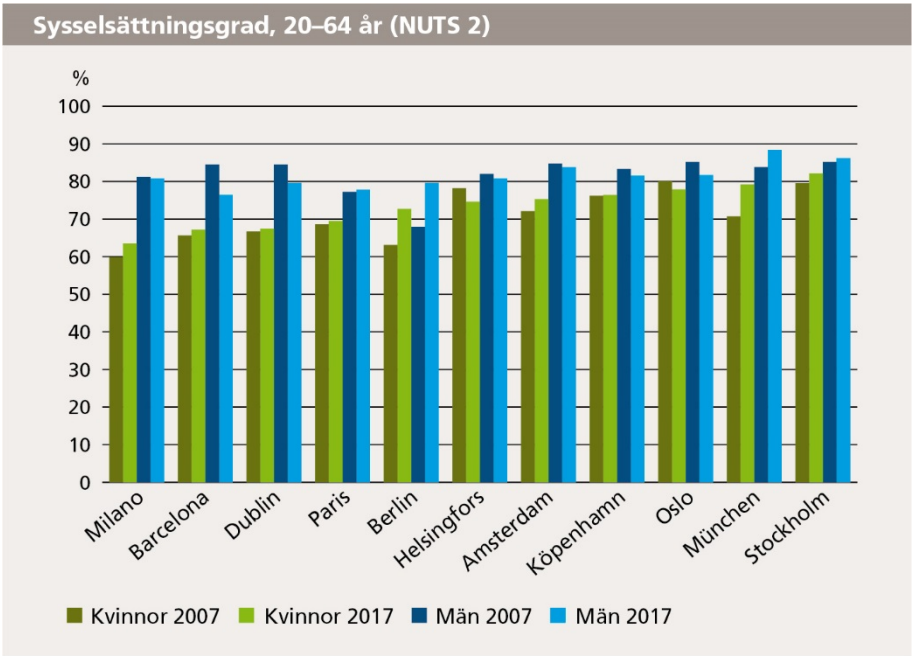
Stockholmsregionen låg 2016 precis under toppskiktet, på en femteplats, bland jämförelseregionerna vad gäller förväntad medellivslängd (82,9 år). Paris hade den högsta (83,4 år) och Köpenhamn den lägsta (80,8 år). Den beräknade medellivslängden i Stockholmsregionen har ökat med drygt ett och ett halvt år mellan 2006 och 2016. Ökningen har varit relativt jämn över hela den observerade perioden. Trots att det finns en del mer eller mindre kraftiga fluktuationer mellan åren är trenden positiv för samtliga regioner i jämförelsen.

[11]Nationella trygghetsundersökningen 2017 (2018:1), Brottsförebyggande rådet

Källa: Eurostat

I jämförelse med de europeiska storstadsregionerna har Stockholmsregionen under den senaste tioårsperioden legat med i toppskiktet vad gäller sysselsättningsgrad. Särskilt kvinnors sysselsättningsgrad sticker ut där Stockholm har presterat väl under en längre tid. Stockholm har tillsammans med München och Oslo en sysselsättningsgrad över 80 procent.

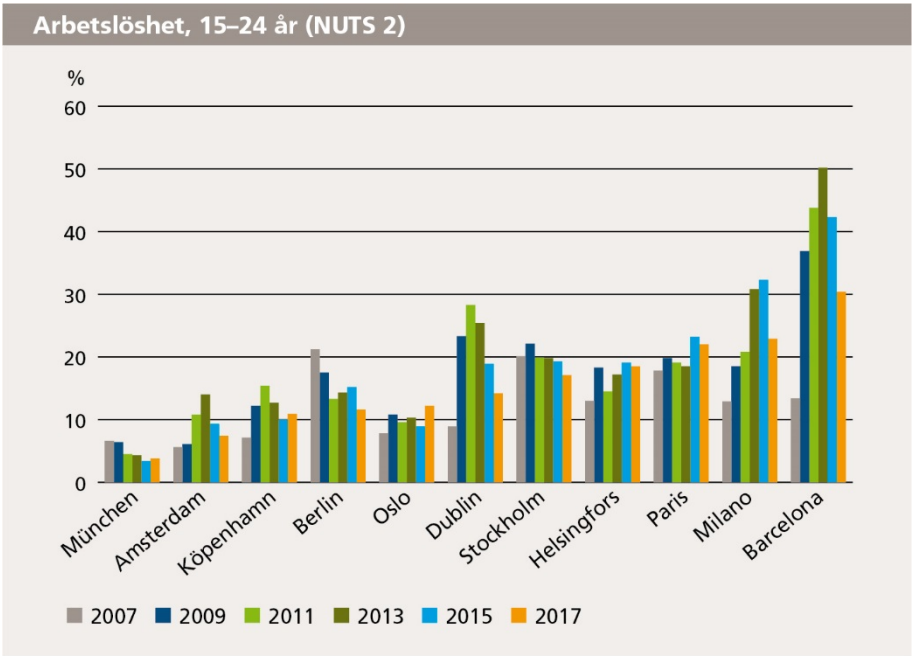

Källa: Eurostat

Diagrammet ovan fångar inte sysselsättningsnedgången till följd av finanskrisen. I Stockholmsregionen sjönk sysselsättningsgraden med drygt 2 procentenheter mellan 2008 och 2010. Därefter har regionen haft en god sysselsättningsutveckling. Under perioden 2010–2017 ökade sysselsättningsgraden för kvinnor i Stockholm med 3,7 procentenheter och för män med 2,4 procentenheter. Förutom konjunkturläget kan sysselsättningsgraden påverkas av befolkningens åldersfördelning, hur många som deltar i gymnasial eller eftergymnasial utbildning, hur väl arbetsmarknaden fungerar och hur olika arbetsmarknadspolitiska program är utformade. I Sverige räknas till exempel en del av dem som deltar i arbetsmarknadspolitiska program som sysselsatta, vilket inte är fallet i alla länder.[12]

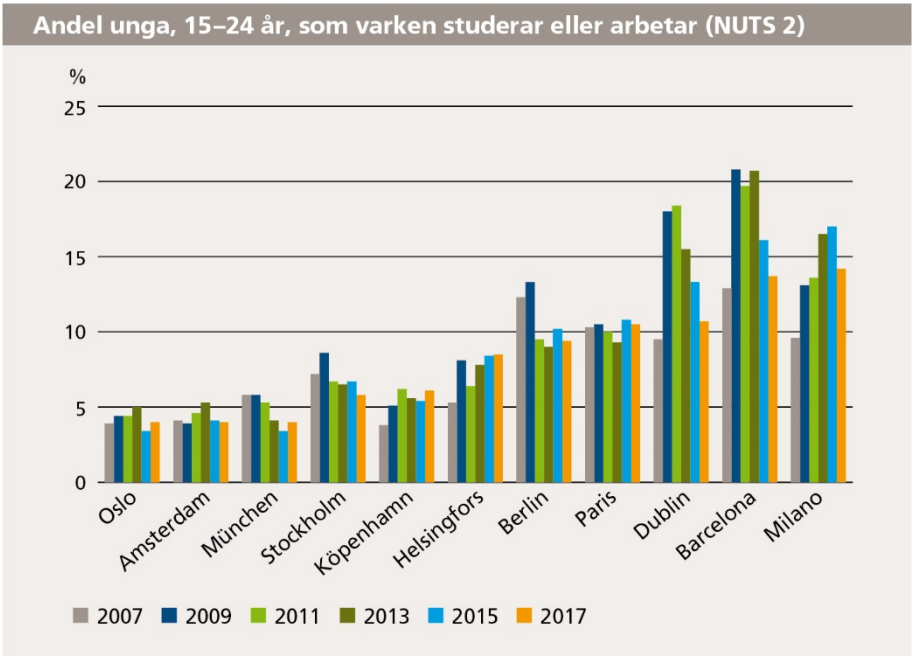
Bland unga i Stockholmsregionen var arbetslösheten 17,1 procent 2017, vilket placerar Stockholmsregionen i mitten bland jämförelseregionerna. Barcelona (30,4 procent), Milano (22,9 procent), Paris (22 procent) och Helsingfors (18,5 procent) är regionerna som presterar sämre än Stockholm. Det går inte att skönja ett entydigt mönster i utvecklingen av ungdomsarbetslöshet bland regionerna. Vissa regioner drabbades hårt av finanskrisen 2008, vilket också statistiken illustrerar. Här sticker Barcelona och Dublin ut. I andra fall, exempelvis München och Oslo har utvecklingen sett annorlunda ut.

[12] www.ekonomifakta.se.

Källa: Eurostat

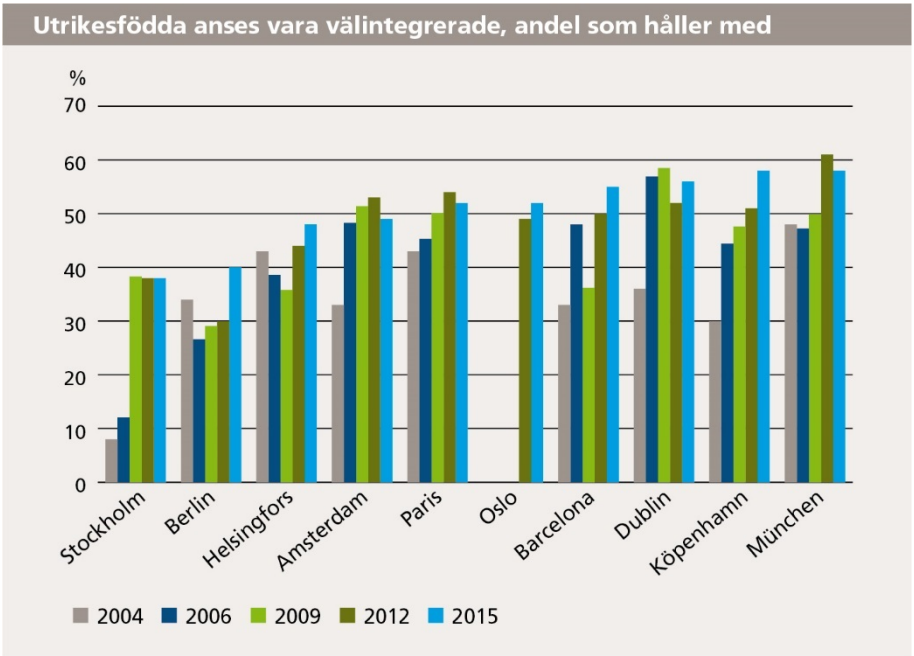
Stockholmsregionen har haft en hög tillväxt och således är det anmärkningsvärt att arbetslösheten, trots en nedåt gående trend, fortfarande är på en relativt hög nivå. Man ska dock ha i åtanke att det kan vara så att fler som studerar i Stockholmsregionen, i jämförelse med övriga regioner, väljer att söka jobb och därmed finns med i statistiken. Detta kan beaktas genom att andelen som varken arbetar eller studerar (UVAS) studeras. I Stockholmsregionen uppgår andelen UVAS till 5,8 procent 2017 – vilket är markant lägre än den uppmätta arbetslösheten för gruppen och Stockholmsregionen har den fjärde lägsta andelen UVAS av jämförelseregionerna.

Källa: Eurostat

När det gäller påståendet i Eurostats undersökning Quality of Life in European Cities[13] om att *utrikesfödda (foreigners) som bor i staden är välintegrerade* låg Stockholm (staden) år 2015 på tionde plats, med 38 procent som instämmer med påståendet. I Köpenhamn och München, som har den högsta andelen, instämmer 58 procent i påståendet. Sverige och Stockholmsregionen har under de senaste åren tagit emot en relativt större andel flyktingar jämfört med andra europeiska länder och regioner.

[13]Quality of Life in European Cities 2015.

Källa: Eurostat

I en europeisk jämförelse är utmaningen att få ett inkluderande samhälle därmed relativt större i Stockholmsregionen. I samma undersökning instämmer dock 85 procent av respondenterna från Stockholm (staden) att närvaron av utrikesfödda är bra för staden.

Agenda 2030

För det övergripande målområdet *En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region* pekar utvecklingen i positiv riktning i förhållande till Agenda 2030. Delmålen i målområdet har flera kopplingar till Agenda 2030.

Delmålet om ökad förväntad medellivslängd kopplar till målen Hälsa och välbefinnande, Jämställdhet och Minskad ojämlikhet. Delmålet om förvärvsfrekvens kopplar till målen Jämställdhet, Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt och Minskad ojämlikhet. Delmålet om att andelen gymnasieelever som tar examen inom tre år ska öka kopplar till målet God utbildning för alla. Delmålet om tillit, minskad utsatthet för våldsbrott och att otrygghetens påverkan på livskvaliteten ska minska kopplar till målen Fredliga och inkluderande samhällen och Jämställdhet.

Tre av fyra delmål har rört sig mot uppfyllandet av Agenda 2030. Sysselsättningen ökar för såväl inrikes som utrikes födda. Beträffande målet om att fler ska ta en gymnasieexamen inom tre år har det skett en ökning i länet men det finns skillnader mellan såväl kommuner som skolor.

Delmålet om tillit, att otrygghetens påverkan på livskvalitet ska minska och minskad utsatthet för våldsbrott uppvisar en negativ utveckling gentemot Agenda 2030. Två indikatorer, otrygghet och våldsbrott, har utvecklats negativt medan tilliten förvisso har ökat. Sammantaget rör sig området mot att uppfylla målen i Agenda 2030.

Mål 3 En ledande tillväxt- och kunskapsregion

I detta kapitel följer vi regionens utveckling inom RUFS-målet *En ledande tillväxt- och kunskapsregion*. I tabellen redovisas en sammanfattande bild av utvecklingen utifrån de utvalda indikatorerna:

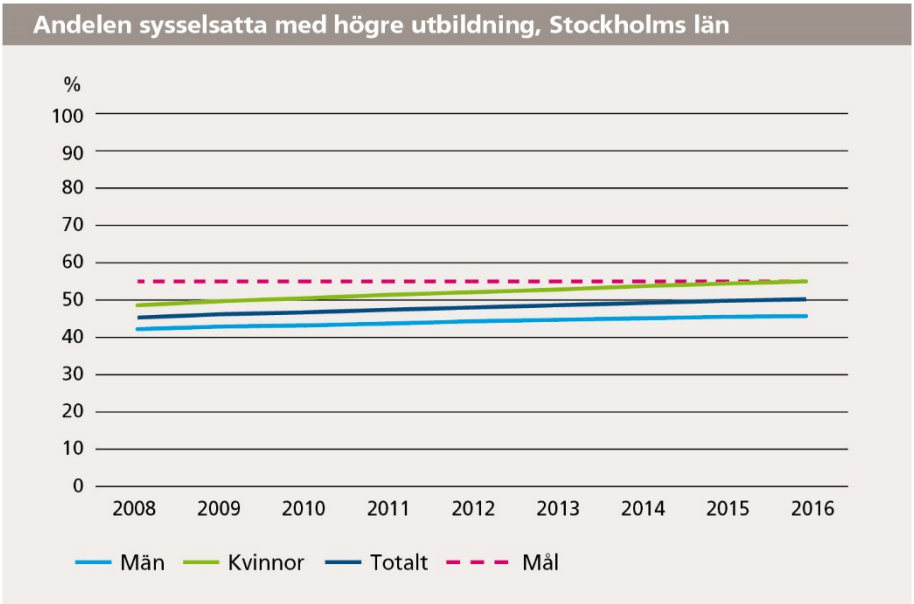
DELMÅL	UTFALL	PERIOD	TREND
Andelen sysselsatta med högre utbildning, respektive sysselsatta inom kunskapsintensiva yrken ska vara minst 55 procent för både kvinnor och män	50,2 % sysselsatta med högre utbildning 50,1 % sysselsatta i kunskapsintensiva yrken	2008–2016 2014–2016	↗↗↗ ↗
Antalet nystartade företag ska öka till 18 per 1 000 invånare	14,7	2007–2017	↗→↘
Privata och offentliga investeringar i forskning och utveckling (FoU) ska uppgå till minst 4,5 procent av bruttoregionalprodukten	3,8 %	2007–2015	↘↗→
Samtliga invånare, företagare och offentlig sektor ska ha tillgång till fast och mobil bredbandsuppkoppling med höga överföringshastigheter	92 % av hushållen 88,6 % av arbetsställen	2009–2017	↗↗↗
INDIKATOR EU-JÄMFÖRELSE	**UTFALL**	**PERIOD**	**PLACERING**
Bruttoregionalprodukt	50 400 PPS	2016	5
Andel av befolkningen med högre utbildning, 25–64 år	51 %	2007–2017	④⇧ 3
Investeringar i forskning och utveckling som andel av BRP.	3,8 %	2007–2015	③⇨ 3

Läget i Stockholmsregionen

DELMÅL: ANDELEN SYSSELSATTA MED HÖGRE UTBILDNING, RESPEKTIVE SYSSELSATTA INOM KUNSKAPSINTENSIVA YRKEN SKA VARA MINST 55 PROCENT FÖR BÅDE KVINNOR OCH MÄN

Kvinnor har under en längre tid haft en högre genomsnittlig utbildningsnivå än män, både i Stockholmsregionen och i riket. Skillnaden i utbildningsnivå mellan män och kvinnor har dessutom ökat över tid. Rapporten *Kompetensförsörjning i Stockholmsregionen 2050*[14] tar upp framtida arbetskrafts- och kompetensbehov, rekryteringsbehov per yrke och tillgång samt utbud och efterfrågan på högutbildade. Sysselsättningen drivs delvis av den demografiska utvecklingen, vilket exempelvis betyder att utbildning samt vård och omsorg tillhör de branscher som växer mest. Men även branscher som företagstjänster och finansiell verksamhet förväntas också växa kraftigt.

[14] Kompetensförsörjning i Stockholms län 2050 (2018:8), Stockholms läns landsting

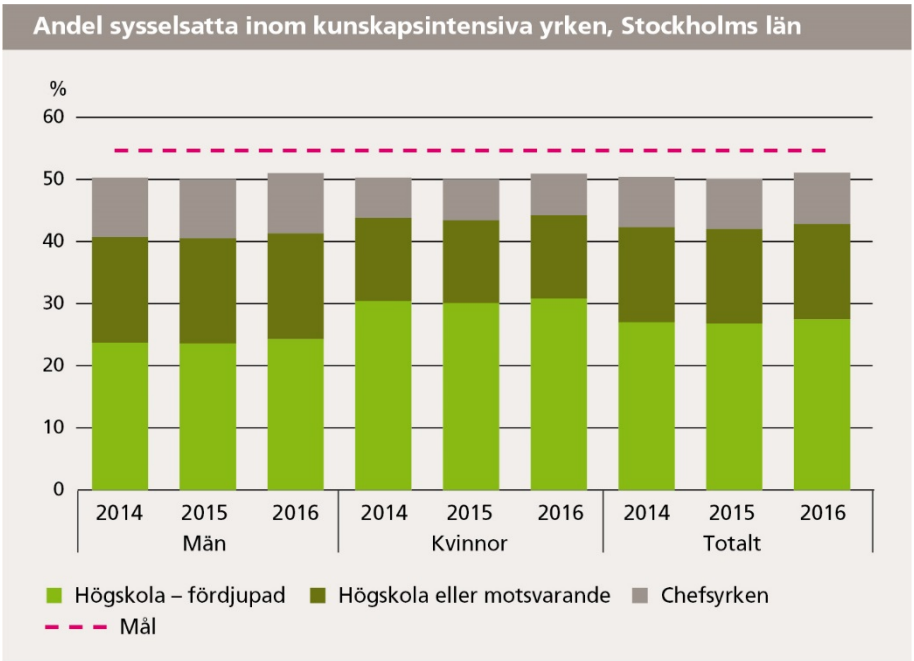
Källa: Raps, SCB

Indikatorn visar att utvecklingen går i rätt riktning i relation till det föreslagna delmålet och att andel sysselsatta kvinnor med högre utbildning med 55 procent har uppnått delmålet. Andelen sysselsatta män med högre utbildning är nästan 10 procentenheter lägre än motsvarnde siffra för kvinnor. Ökningstakten av andelen sysselsatta högutbildade män har varit lägre än för kvinnor över lång tid.

Indikatorn visar att den historiska utvecklingen har rört sig i rätt riktning men behöver, främst vad gäller mäns utbildningsnivå, öka ytterligare för att uppnå det föreslagna delmålet till år 2030.

Stockholm har en kunskapsintensiv arbetsmarknad med en stor andel av arbetskraften sysselsatt i kunskapsintensiva yrken.[15] En hög andel sysselsatta i kunskapsintensiva yrken korresponderar mot att en hög andel av de sysselsatta har en högre utbildning. Under 2016 uppgick antalet sysselsatta i kunskapsintensiva yrken till 50,1 procent.

[15] Kunskapsintensiva yrken definieras som yrken med krav på eftergymnasial utbildning, inklusive chefsyrken. Kategoriseringen avser SSYK12-kod 111 – 352.

Källa: SCB

Det finns inga större skillnader mellan kvinnor och män. Utfallsperiodens längd innebär att det inte går att uttala sig om en trendmässig utveckling. I riket är drygt 42 procent sysselsatta inom kunskapsintensiva yrken. Studien *Strukturomvandlingens geografi i Stockholmsregionen – vad växer var?*[16] visar på två tydliga trender: konsument- och kontorstjänster dominerar och ökar i Stockholmsregionen och centraliseringen har förstärkts sedan år 2000. De kunskapsintensiva verksamheterna söker sig till täta och differentierade urbana miljöer.

Indikatorn visar att den historiska utvecklingen om än långsamt går i rätt riktning men behöver öka ytterligare för att uppnå det föreslagna delmålet till år 2030.

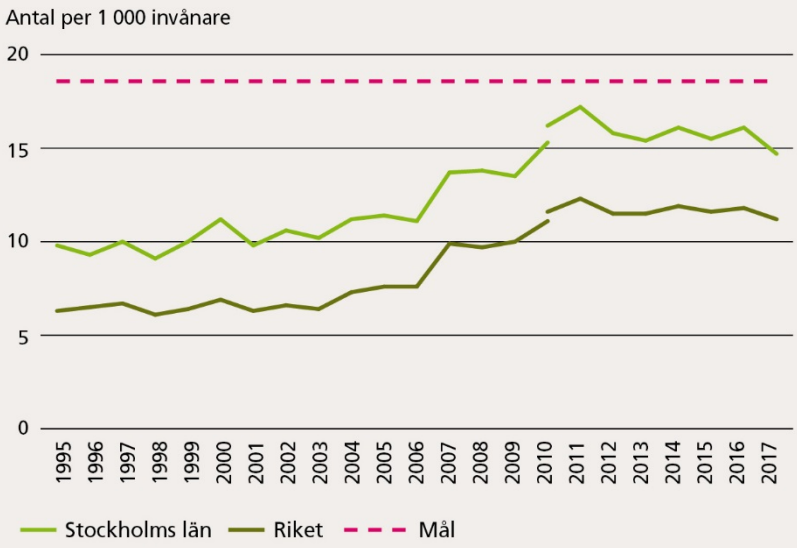
DELMÅL: ANTALET NYSTARTADE FÖRETAG SKA ÖKA TILL 18 PER 1 000 INVÅNARE

Antalet nystartade företag per 1 000 invånare 16–64 år har i Stockholmsregionen ökat sedan 2008. Siffran uppgick 2017 till 14,7, vilket är högt jämfört med riket där endast 11,2 företag per 1000 invånare startades. Trendmässigt har nyföretagandet i Stockholmsregionen och i övriga riket följts åt,

[16] Strukturomvandlingens geografi i Stockholms län (2016:10), Stockholms läns landsting.

med en topp kring 2011/2012 för att sedan sjunka tillbaka något. Nyföretagandet har legat på en högre nivå under hela perioden efter den internationella finanskrisen.

Antal nystartade företag per 1 000 invånare

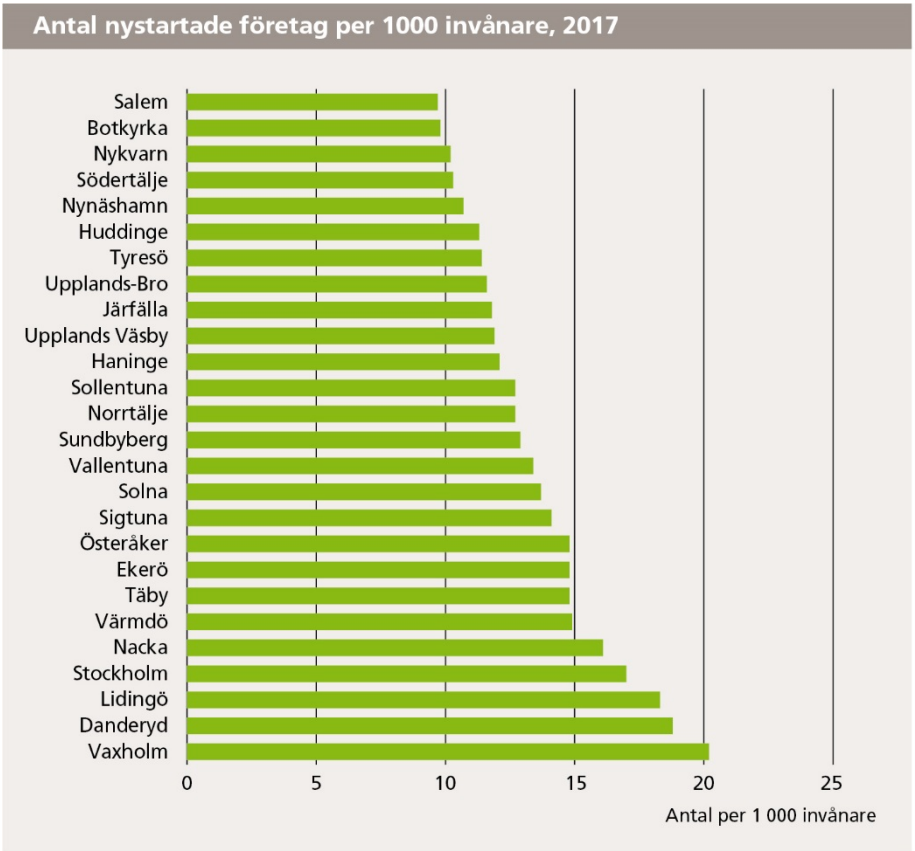

Källa: Tillväxtanalys

I näringslivet är tjänstesektorn den bransch som tillsammans med utbildning, vård och omsorg har vuxit mest under 2000-talet. Tillverkningsindustrin är den bransch som har minskat mest under samma period. Detta mått visar dock inte hur många företag som överlever eller inom vilken bransch som företagen startas. För att Stockholmsregionen fortsättningsvis ska vara en dynamisk och innovativ region ska det också finnas förutsättningar för att befintliga företag ska kunna växa.

Antalet nystartade företag skiljer sig mellan regionens kommuner, vilket diagrammet nedan visar. Ett fåtal kommuner har idag ett nyföretagande i paritet med det angivna delmålet. De flesta av länets kommuner har dock ett nyföretagande som är högre än riksgenomsnittet.

Stockholms läns landsting har dock ett flertal verktyg som under de kommande åren fortsatt kommer att bidra till att ytterligare förbättra nyföretagandet i Stockholmsregionen och därmed starkt bidra till delmålets realiserande, exempelvis Almi Stockholm Sörmland AB som landstinget är delägare i.

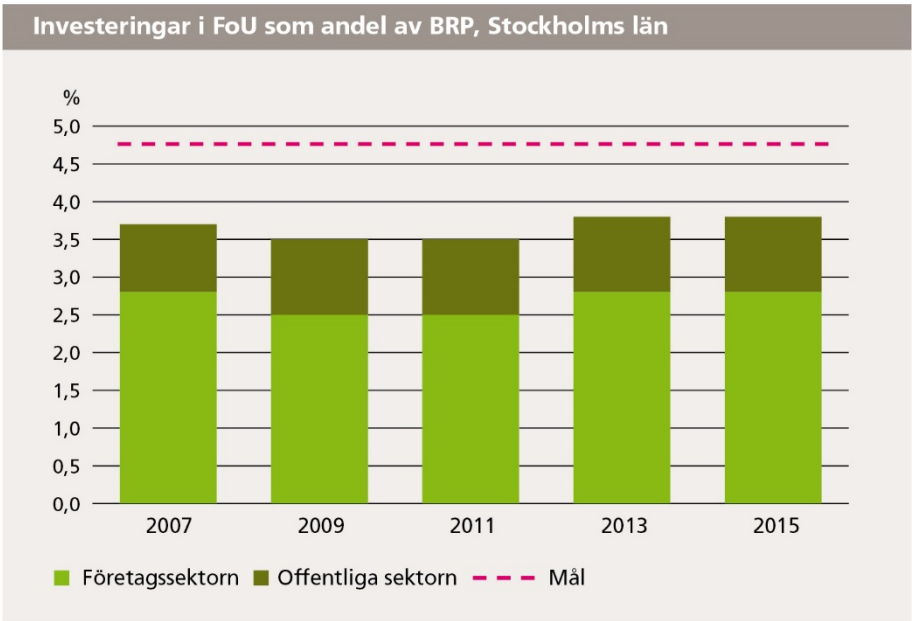

Källa: Tillväxtanalys

Indikatorn visar att den historiska utvecklingen har varit positiv gentemot delmålet. Men de senaste åren har utvecklingen planat ut och börjat röra sig i motsatt riktning i jämförelse med delmålet. Den utvecklingen behöver vändas för att uppnå det föreslagna delmålet till år 2030.

DELMÅL: PRIVATA OCH OFFENTLIGA INVESTERINGAR I FORSKNING OCH UTVECKLING (FOU) SKA UPPGÅ TILL MINST 4,5 PROCENT AV BRUTTOREGIONALPRODUKTEN

I Sverige bedrivs merparten av den totala FoU-verksamheten i de tre storstadsregionerna Stockholm, Västra Götaland och Skåne, varav Stockholmsregionen har de största FoU-investeringarna. De regioner som har de högsta FoU-investeringarna har både större lärosäten och högre antal stora (globala) företag.

Källa: SCB

Mellan år 2009 och 2015 ökade FoU-investeringarna som andel av bruttoregionalprodukt med sex procent i Stockholmsregionen. Den långsiktiga tillväxttakten beror på produktivitetsutvecklingen. Investeringar i FoU bidrar till produktivitetsutveckling genom att nya och mer effektiva sätt att kombinera arbetskraft och kapital utvecklas.[17] Investeringarna i FoU i Stockholmsregionen låg över 3,5 procent av BRP i genomsnitt under perioden 2007–2015. Investeringarna har återhämtat sig från nedgången som skedde åren efter finanskrisen. Det var främst företagssektorn, som står för drygt 70 procent av investeringarna i FoU, som minskade investeringarna under perioden 2009–2011. Det är således positivt att de privata FoU-investeringarna har återhämtat sig, eftersom de står för en betydande del av länets samlade investeringar i FoU.

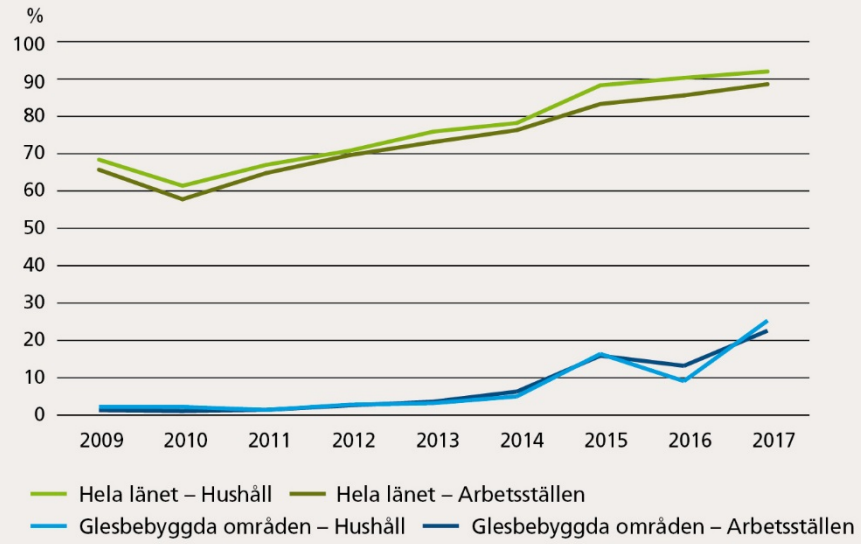
Indikatorn uppvisar en neutral historisk utveckling för de två senaste åren och investeringsnivån i länet behöver öka för att uppnå det föreslagna delmålet till år 2030.

DELMÅL: SAMTLIGA INVÅNARE, FÖRETAGARE OCH OFFENTLIG SEKTOR SKA HA TILLGÅNG TILL FAST OCH MOBIL BREDBANDSUPPKOPPLING MED HÖGA ÖVERFÖRINGSHASTIGHETER

[17]Tillväxt- och sysselsättningseffekter av infrastrukturinvesteringar, FoU och utbildning – En litteraturöversikt (2013), Konjunkturinstitutet.

Stockholmsregionen har en väl utbyggd bredbandsinfrastruktur, men det finns stora skillnader mellan länets tätbebyggda och glesbebyggda områden vad gäller tillgången till snabbt bredband (100 Mbit/s eller mer). Andelen hushåll och arbetsställen som har tillgång till snabbt bredband har ökat under 2010-talet, med drygt 30 procentenheter.

Tillgången till uppkoppling om 100 Mbit per sekund, Stockholms län

Källa: Post- och telestyrelsen

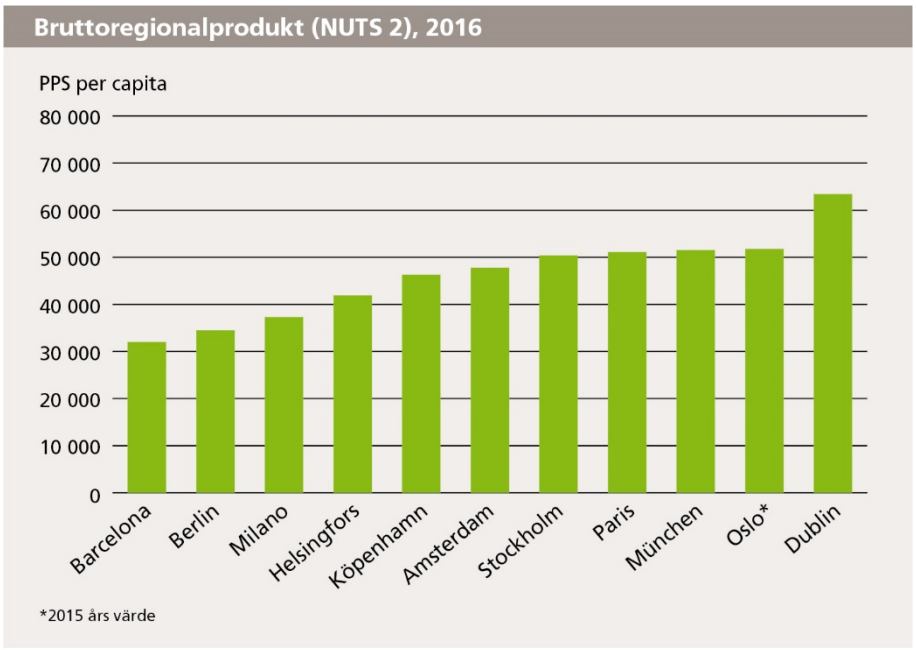
Andelen hushåll och arbetsplatser med tillgång till snabbt bredband i länets glesbebyggda områden har ökat relativt mycket under de senaste åren. I jämförelse med resten av länet är dock nivån fortfarande att betrakta som låg.[18] En ökad tillgång till bredband har en positiv effekt på regional tillväxt och även en positiv effekt på lokala ekonomier. Vad gäller lokala ekonomier varierar dock effekten mellan olika typer av företag, anställda och områden[19]. Det finns en koppling mellan IT-användning och innovation. Företag som har en fokus på innovationsverksamhet är bättre på att använda sig av ny teknik än andra företag. I en forskningsöversikt pekar resultatet från flera studier att 10 procents bredbandspenetration leder till omkring 1 procent högre BNP på sikt. Effekten tros dock vara avtagande vid redan höga nivåer av bredbandspenetration.[20]

[18]Andelen arbetsställen och hushåll med tillgång till snabbt bredband i glesbebyggda områden minskar mellan 2015 och 2016. Det beror på att SCB:s glesbygdsindelning uppdateras var femte år. I det här fallet kan man tänka sig att enheter som tidigare bedömdes tillhöra glesbebyggda områden tilldelas status som tätbebyggt område.
[19]Nyttoeffekter av bredband – hur påverkar bredband regional tillväxt (2015), PTS
[20]IT-infrastrukturen – i dag och i framtiden, 2016/17:RFR1.

Indikatorns historiska utveckling har gått åt rätt håll för delmålet. Utvecklingen behöver fortsätta för att år 2030 kunna uppnå det föreslagna delmålet.

Läget i Europa

Bruttoregionalprodukt (BRP) är ett mått på den totala ekonomiska aktiviteten i en region under en tidsperiod, vanligen ett år. En hög BRP per capita är en indikation på en hög produktivitet i regionen. Det kan uttryckas som värdet av total konsumtion av varor och tjänster, bruttoinvesteringar samt export minus import. När BRP ökar är det en indikation på ekonomisk tillväxt i regionen. Stockholmsregionen har den femte högsta bruttoregionalprodukten per capita i den europeiska jämförelsen.[21] Stockholmsregionen har många företag med ett högt förädlingsvärde. För svensk del har BNP ökat med i genomsnitt drygt 2 procent per år sett från 1970 fram till idag. Under denna period har dock Sverige upplevt flera lågkonjunkturer. Åren efter finanskrisen hade Sverige en svag utveckling av BNP per capita men tillväxten blev något starkare under 2014–2016.

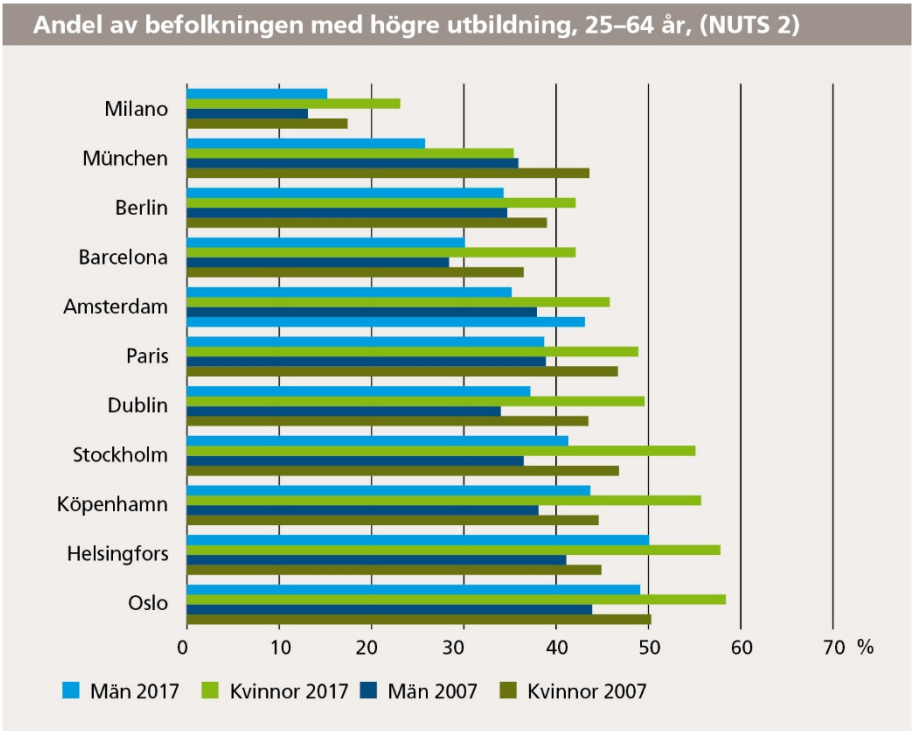

Källa: Eurostat

En hög andel högskoleutbildade ökar en regions attraktionskraft och är en viktig förutsättning för att företag och organisationer ska stanna kvar i eller

[21] I jämförelsen används PPS (*power purchasing standard*) är en artificiell valuta för att jämföra regionernas BNP.

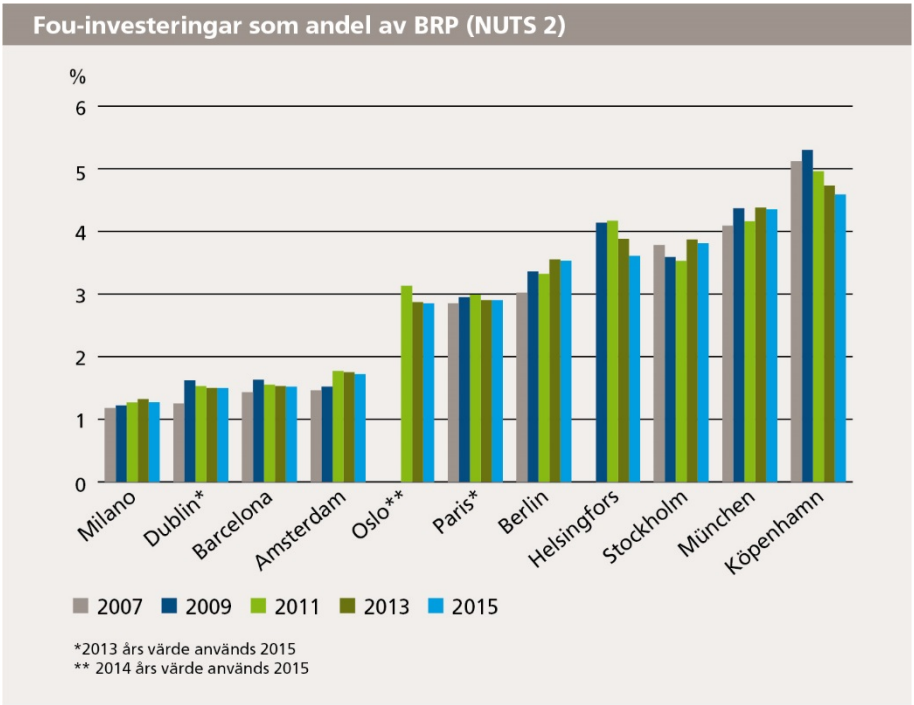
välja att etablera sig i en region. I Stockholmsregionen var 51 procent av 25–64-åringarna högutbildade år 2017, som diagrammet på nästa sida visar. Två regioner, Helsingfors och Oslo, har en högre andel högskoleutbildade invånare. Andelen högutbildade kvinnor i regionen är högre än andelen högutbildade män, vilket också visar sig inom samtliga regioner förutom München där fler män än kvinnor är högutbildade. Under den senaste tioårsperioden har Stockholmsregionen haft störst ökning av andelen högutbildade på drygt 12 procentenheter. Betydelsen av att ha en hög andel högskoleutbildade kommer sannolikt även fortsättningsvis vara en faktor för Stockholmsregionens attraktivitet. Med många kunskapsintensiva företag inom en rad olika branscher kommer en ökad andel högskoleutbildade vara avgörande för konkurrenskraft och tillväxt i Stockholmsregionen.

Källa: Eurostat

Jämfört med år 2009 då Stockholmsregionen låg på fjärde plats vad gäller FoU som andel av BRP (3,6 procent), har regionens investeringar i FoU ökat med 0,2 procentenheter till 2015. Regionens position har förbättrats och år 2013 delade Stockholmsregionen en tredjeplats tillsammans med Helsingforsregionen, med 3,9 procent av BRP. Enligt EU:s 2020-strategi ska FoU-investeringar som andel av BRP uppgå till minst 3 procent. FoU-

investeringarna i Stockholmsregionen har under en längre tid uppfyllt detta mål.

Källa: Eurostat

EU:s forskningsprogram Horizon 2020 syftar bland annat till att höja nivån på FoU-investeringar. Antalet projekt inom Stockholmsregionen som har fått medel beviljade inom ramen för Horizon 2020 uppgår till nästan 600 stycken vilket är 40 procent av det totala antalet forskningsprojekt i Sverige med stöd av programmet.[22] Stockholmsregionen är en kunskapsregion och gynnas av en hög och stigande FoU-investeringsgrad, både i relativa och absoluta tal. Bland regionerna med en investeringsnivå över 3,5 procent av BRP utgör investeringar inom den privata sektorn (exkl. universitets- och högskolesektorn) omkring 70 procent av de totala investeringarna i FoU.

Stockholm är inte enbart en stark forskningsregion utan också en region med god innovativ förmåga. Enligt europeiska kommissionens Regional Innovation Scoreboard för 2017 rankas Stockholmsregionen som den mest innovativa regionen i EU och den tredje mest innovativa regionen i Europa.[23]

[22]Årsbok 2016 – Svenskt deltagande i europeiska program för forskning och innovation, Vinnova
[23]Regional Innovation Scoreboard 2017 – DG Grow

Agenda 2030

För det övergripande målområdet *En ledande tillväxt- och kunskapsregion* pekar utvecklingen i positiv riktning i förhållande till Agenda 2030. Delmålen i målområdet har flera kopplingar till Agenda 2030.

Delmålet om att andelen sysselsatta med högre utbildning och sysselsatta i kunskapsintensiva yrken ska öka kopplar till målen God utbildning för alla, Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt samt Minskad ojämlikhet. Delmålet om ökat nyföretagande kopplar till målet Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt. Delmålen om ökad investering i FoU och tillgång till snabb bredbandsuppkoppling kopplar till målet Hållbar industri, innovationer och infrastruktur.

Tre av fyra delmål har haft en positiv utveckling inom området vilket betyder att målområdet rör sig mot att uppfylla Agenda 2030. Utvecklingen för delmålet om FoU-investeringar har haft en neutral utveckling och på sätt inte bidragit negativt till uppfyllanden av de globala målen. Starkast utveckling i målområdet har varit sysselsatta med högre utbildning som har ökat mycket över tid.

Sammantaget rör sig området mot att uppfylla målen i Agenda 2030.

Mål 4 En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp

I detta kapitel följer vi regionens utveckling inom RUFS-målet *En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp*. I tabellen redovisas en sammanfattande bild av utvecklingen utifrån de utvalda indikatorerna:

DELMÅL	UTFALL	PERIOD	TREND
De årliga direkta utsläppen av växthusgaser ska vara mindre än 1,5 ton per invånare och utsläppen av växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv ska halveras	2,6 ton CO2 direkta utsläpp av växthusgaser per capita	2006–2016	↘→↘
	10,7 ton CO2 utsläpp av växthusgaser per capita ur ett konsumtionsperspektiv (nationell nivå)	2005–2015	→→↘
Den årliga energianvändningen per invånare ska minska kontinuerligt till under 16 MWh, och regionens energiproduktion ska vara 100 procent förnybar	Energianvändning på 22,5 MWh per capita	2006–2016	↘↘→
	72,5% förnybara källor i Stockholms läns energiproduktion	2013–2015	→
Kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna ska öka med fem procentenheter jämfört med 2015 och minst 70 procent av alla resor inom länet ska ske med gång, cykel och kollektivtrafik, och cykelandelen ska vara 20 procent i enlighet med den regionala cykelplanen	49% av de motoriserade resorna är kollektivtrafik	2015	→
	59% av resor sker med kollektivtrafik, gång eller cykel	2015	→
	7% av resor sker med cykel	2015	→
Hushållsavfallet ska ha minskat till högst 360 kilo per person och år och minst 70 procent, inklusive matavfallet, ska materialåtervinnas	459 kg hushållsavfall per capita	2011–2016	→→↘
	35% av hushållsavfall materialåtervinns	2010–2016	↗→→
INDIKATOR EU-JÄMFÖRELSE	**UTFALL**	**PERIOD**	**PLACERING**
Utsläpp av växthusgaser, Sverige	5,6 ton per capita	2008–2016	① ⇨ 1
Andel förnybar energi i slutkonsumtion, Sverige	51%	2008–2016	② ⇨ 2

Läget i Stockholmsregionen

DELMÅL: DE ÅRLIGA DIREKTA UTSLÄPPEN AV VÄXTHUSGASER SKA VARA MINDRE ÄN 1,5 TON PER INVÅNARE OCH UTSLÄPPEN AV VÄXTHUSGASER UR ETT KONSUMTIONSPERSPEKTIV SKA HALVERAS

År 2014 var utsläppen per capita 2,6 ton, vilket är nästan hälften av nivån 1990 och mer än två ton lägre än nivån 2006. Det har varit en snabbare utveckling än väntat, vilket delvis beror på att energianvändningen i Stockholmsregionen har minskat under perioden 2006–2014. Men till största del beror det på att klimatgasutsläppen från elanvändning beräknas utifrån nordisk medelelmix[24] som innehöll betydligt mindre fossilbränsle år 2014

[24] I nordisk medelelmix är all elproduktion i de nordiska länderna medräknad, eftersom Danmark, Norge, Finland och Sverige har en gemensam elmarknad. Den nordiska medelelmixen har ett större inslag av fossila bränslen än den Svenska elmixen separat.

än år 2006. Detta är i sig mycket positivt, men ligger utanför Stockholmsregionens direkta rådighet.

Källa: TRF

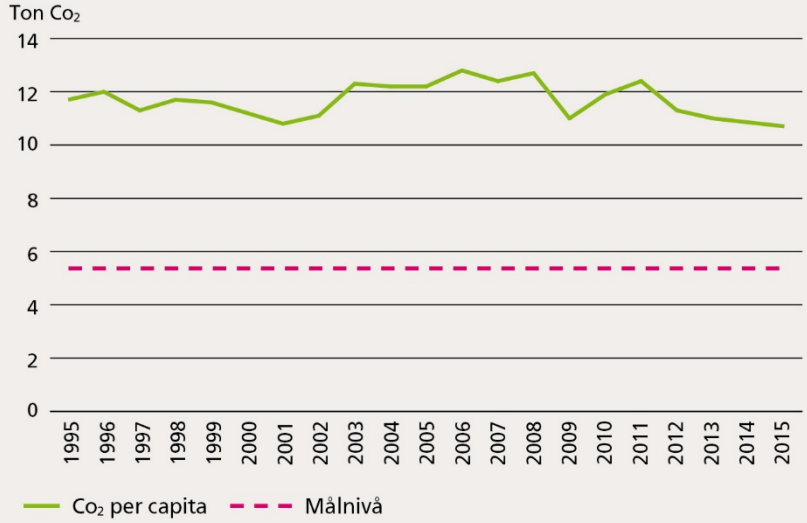
En annan faktor som inverkar på utvecklingen är att fossila energibärare har fasats ut från de olika uppvärmningssystemen i länet. I synnerhet bör fjärrvärmebranschens stora omställning, från olja och kol till förnybar och återvunnen energi, framhävas i detta sammanhang. En ytterligare bidragande och positiv faktor är att utsläppen har sänkts per capita trots befolkningstillväxten. Därmed fortsätter Stockholmsregionens invånare vara ungefär dubbelt så utsläppseffektiva (i direkta utsläpp), jämfört med landet i övrigt.

Indikatorn har haft en positiv historisk utveckling med minskade koldioxidutsläpp över tid och behöver fortsätta i den riktningen för att uppnå delmålet till år 2030.

Att följa upp utsläppen av växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv syftar till att visa på de utsläpp som sker globalt till följd av den konsumtion som sker i regionen. Det saknas i dagsläget tillräckligt tillförlitliga data för att kunna redovisa utsläpp av växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv på regional nivå. Däremot finns det uppgifter som går att följa om hur utvecklingen ser ut på nationell nivå.

Utsläppen till följd av svensk konsumtion har sedan början av 1990-talet legat på en nästan konstant nivå runt 12 ton per invånare. Under samma tid har landet också haft en relativt hög tillväxt. Från år 2010 till 2014 har dock utsläppen minskat från 12,1 ton per capita till 10,7 ton per capita. Utsläppen från utbyggnader av infrastruktur och byggnader skulle ytterligare kunna sänkas genom materialval med lägre klimatpåverkan och medvetna upphandlingskrav.

Utsläpp av Växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv, Sverige

Källa: Naturvårdsverket

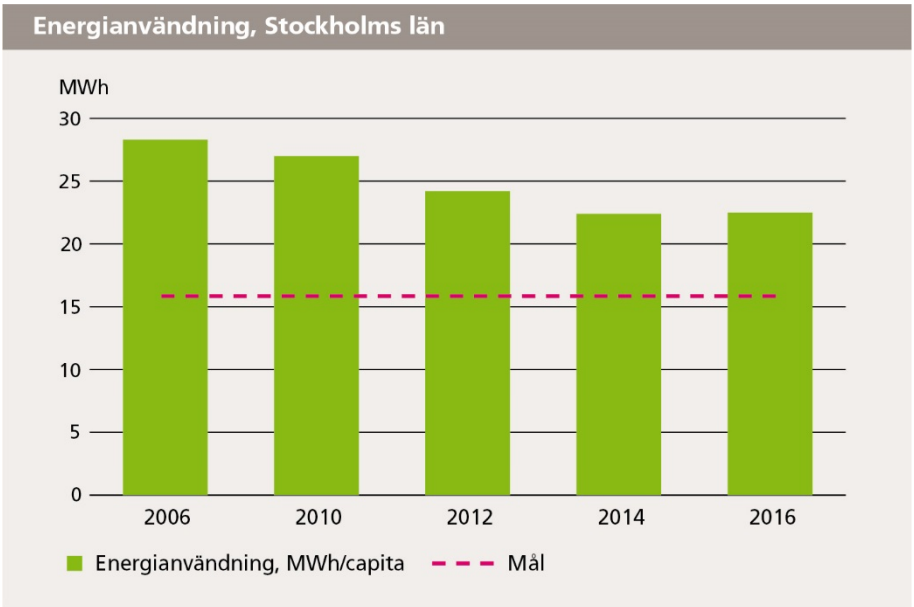
Indikatorn har haft en svagt positiv historisk utveckling sedan början av 2010-talet och den utvecklingen behöver fortsätta för att delmålet om halverade utsläpp utifrån ett konsumtionsperspektiv ska uppnås 2030.

DELMÅL: DEN ÅRLIGA ENERGIANVÄNDNINGEN PER INVÅNARE SKA MINSKA KONTINUERLIGT TILL UNDER 16 MWH, OCH REGIONENS ENERGIPRODUKTION SKA VARA 100 PROCENT FÖRNYBAR

Den totala energianvändningen i regionen[25] har minskat under perioden 2006–2016. Under 2016 uppgick energianvändningen till 22,6 MWh per invånare. Inom bebyggelsesektorn sjunker energianvändningen trots att

[25]Detta är baserat på SCB:s regionala statistik, med komplettering baserat på tidigare års värden. Luckor för år 2014 fanns för: Vindkraft – kompletterades med värde från Holmen energi. Flytande (förnybara) inom sektorn Transporter – 2013 års uppgift har använts. Fast (förnybara) inom sektorn Industri och byggverksamhet – samma andel av den totala energianvändningen i sektorn som år 2011 användes. Fast (icke förnybara) i sektorn Industri och byggverksamhet – antas vara försumbart.

fastighetsytan har ökat. Detta kan bero på ökad effektivitet, men det finns även en variation på grund av att vintrarna kan vara olika kalla olika år. Transporternas energianvändning har minskat mellan 2006 och 2014, vilket delvis beror på en fortsatt sjunkande genomsnittlig förbrukning hos nyregistrerade bilar. Utfallet för 2016 indikerar att energianvändningen ökar i transportsektorn, vilket till viss del förklaras på att en ny metod har använts för beräkning.

Källa: TRF

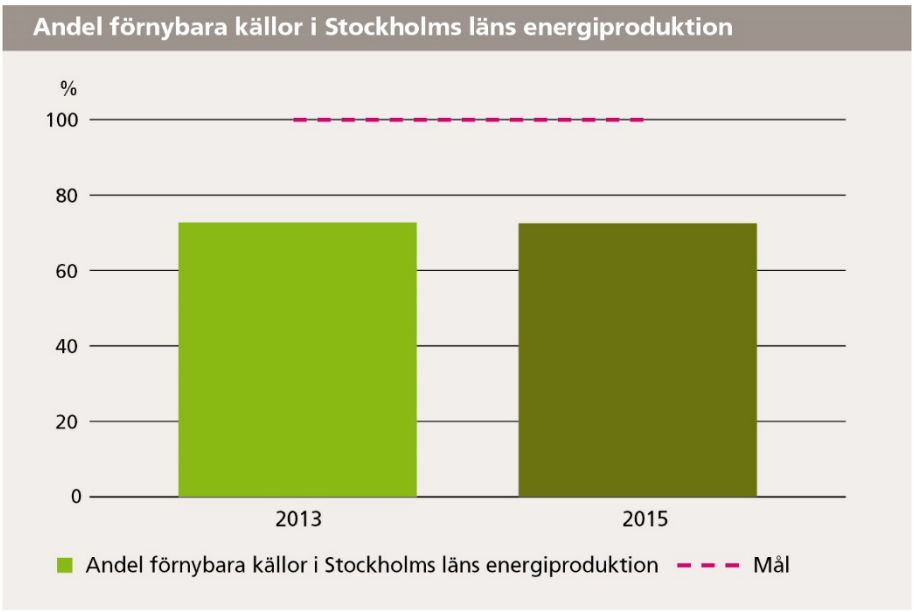
Indikatorn visar att den historiska utvecklingen går i rätt riktning för att kunna uppnå det föreslagna delmålet om en energianvändning på högst 16 MWh per capita till år 2030.

Stockholmsregionen ska vara en resurseffektiv region. Det kräver en övergång från ändliga till förnybara energikällor. För regionen gäller att energiproduktionen inom länet senast år 2030 sker till 100 procent med förnybara bränslen. I dagsläget beräknas andelen förnybara källor i Stockholms läns energiproduktion uppgå till drygt 72 procent enligt 2015 års siffror.[26]

En utveckling mot att öka andelen förnybar energi sker redan i regionen – till exempel i form av investeringar i enskilda fastigheter för solceller, industriella satsningar på biodrivmedel och bioeldad fjärrvärme, och genom

[26]I beräkningen antas att 60,5 procent av elproduktionen kommer från förnybara källor, samt att energiproduktionen av avfall fullt ut är förnybar.

frikyla från vattendrag. Regionens elproduktion från vindkraft har ökat markant de senaste åren. Detsamma gäller för lokalt producerade biobränslen och lokalt använd solenergi.

Källa: Länsstyrelsen, SCB

Utfallet för delmålet baseras endast på två års utveckling, och uppvisar en neutral utveckling. En fortsatt överflyttning från icke-förnybara till förnybara källor behöver ske för att länets energiproduktion ska baseras på 100 % förnybara källor till år 2030.

DELMÅL: KOLLEKTIVTRAFIKENS ANDEL AV DE MOTORISERADE RESORNA SKA ÖKA MED FEM PROCENTENHETER JÄMFÖRT MED 2015 OCH MINST 70 PROCENT AV ALLA RESOR INOM LÄNET SKA SKE MED GÅNG, CYKEL OCH KOLLEKTIVTRAFIK, OCH CYKELANDELEN SKA VARA 20 PROCENT I ENLIGHET MED DEN REGIONALA CYKELPLANEN

Landstinget genomförde år 2015 en ny resvaneundersökning[27] vilket innebär att en tidsserie saknas och att jämförelser med tidigare års utfall inte tillåter sig göras. Val av färdmedel beror på flera faktorer, exempelvis var i länet man bor, i vilket syfte resan görs, ålder och kön. Tydligast blir detta vid vardagsresor till innerstaden där kollektivtrafiken står för en mycket stor del av resandet. På motsvarande sida av spektrumet görs en större del av fritidsresor på helger med bil, liksom att perifera resor i liten utsträckning görs kollektivt. Det finns även en könsmässig skillnad med

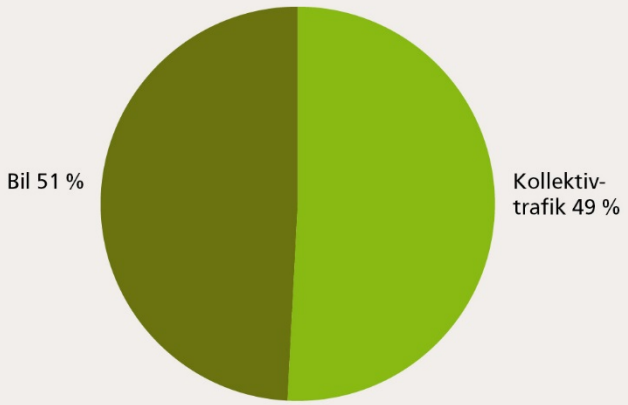
[27] Resvaneundersökning 2015, Stockholms läns landsting

kvinnor som utnyttjar kollektivtrafik i högre grad och på samma sätt en åldersmässig skillnad där de äldre reser med mer bil än de yngre.

Under mätveckan 2015 utgjorde arbets-, tjänste- och studieresor drygt 40 procent av det totala resandet i länet. Omkring 43 procent av resorna utgjordes av inköps-, nöjes-, och fritidsresor, resor för att besöka släkt och vänner samt resor för att skjutsa någon annan. En utmaning att analysera, hantera och planera för är hur de icke-motoriserade resorna ska kunna tillgodose dessa behov i relation till bebyggelseutvecklingen, målpunkter etc.

Det regionala trafikförsörjningsprogrammet för Stockholmsregionen[28] omfattar tre mål: ökat kollektivt resande, smart kollektivtrafik och attraktiv region. Kollektivtrafiken har idag och kommer i ännu större utsträckning framöver att ha en avgörande roll för invånarnas mobilitet. Av de motoriserade färdmedlen utgör resor med kollektivtrafik 49 procent av de totala resorna under vardagar. Resterande utgörs av bilresor.

Fördelning av motoriserade resor efter färdslag, genomsnitt för mätveckan, Stockholms län, 2015

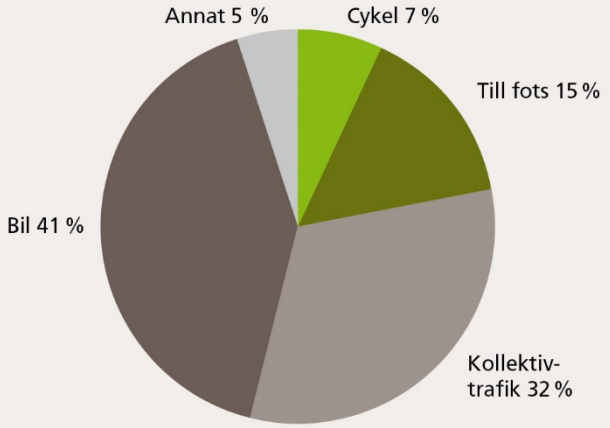
Källa: Trafikförvaltningen, RVU

Under 2015 genomfördes 59 procent av samtliga resor i länet med gång, cykel eller kollektivtrafik. Kollektivtrafiken har starkast ställning när det gäller vardagsresor till och från arbete medan bilen används mer frekvent på fritiden samt vid tjänsteresor. Totalt utgör cykelns andel av de regionala

[28]Regionala trafikförsörjningsprogrammet 2017, Stockholms läns landsting

resorna 7 procent. I den centrala regionkärnan uppgår andelen till 10 procent. Användandet av cykel som färdmedel är jämnt fördelat mellan kvinnor och män. I åldersgruppen 16–84 år är användningen av cykel störst för invånare i åldern 25–39 år (10 procent) samt 40–64 år (9 procent). Att resa med cykeln är vanligast vid resor till och från arbetet.

Färdmedelsfördelning alla resor, genomsnitt för mätveckan, Stockholms län, 2015

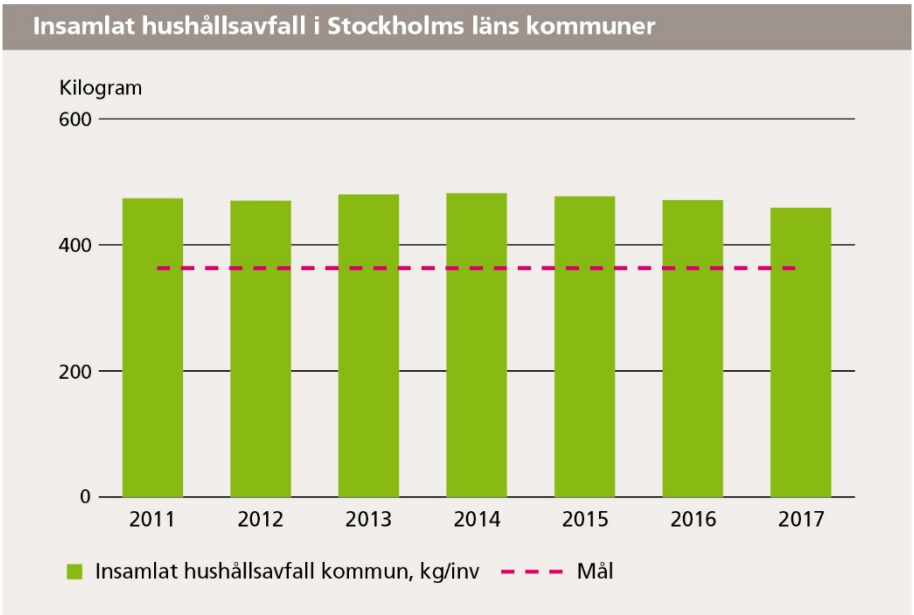
Källa: Trafikförvaltningen, RVU

Vad gäller utvecklingen av cykeltrafik finns dock mycket som talar för att andelen cykelresor har ökat under de senaste åren. Under 2017 genomfördes cykelflödesmätningar i mer än hälften av länets kommuner och i flera kommuner noterades de högsta siffrorna någonsin. Det gäller exempelvis Stockholms stad där antalet cykelpassager över Saltsjö-Mälarsnittet ökade med cirka 6 procent under 2017 jämfört med året innan. Cykelbokslutet för 2017 visar att den planerade utbyggnadstakten har ökat kraftigt jämfört med tidigare år och att det sker en ständig förbättring vad gäller drift och underhåll och cykelfrämjande aktiviteter.

Alla tre indikatorer inom området har bara en mätpunkt. Resultatet från nästa resvaneundersökning väntas komma 2020. Först då kan en första indikation om indikatorernas utveckling erhållas.

DELMÅL: HUSHÅLLSAVFALLET SKA HA MINSKAT TILL HÖGST 360 KILO PER PERSON OCH ÅR OCH MINST 70 PROCENT, INKLUSIVE MATAVFALLET, SKA MATERIALÅTERVINNAS

Regionens kommuners insamlade hushållsavfall har i genomsnitt legat mellan 470 och 480 kg per invånare och år under perioden 2011–2016. De totala avfallsmängderna har dock ökat med den ekonomiska tillväxten.

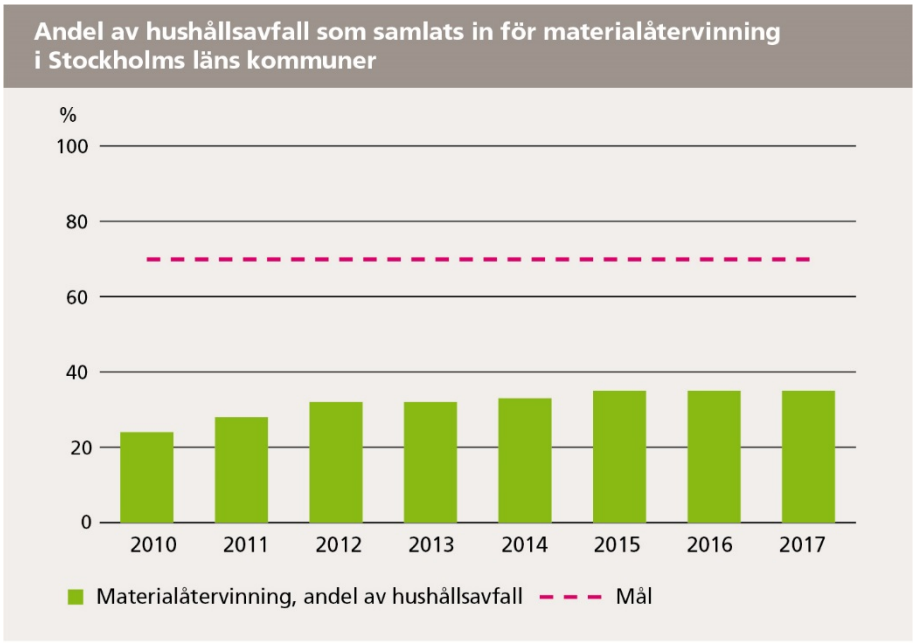
Källa: Kolada

Idag kan hushållsavfallet i sin helhet ses som en resurs. En del av matavfallet rötas och rötresten återförs till jordbruket, medan resterande del av hushållsavfallet utgör bränsle för fjärrvärme- och elproduktion. Ytterst lite hushållsavfall, 0,8 procent på nationell nivå, deponeras.[29] Kommunerna ansvarar för ett relativt avancerat system för insamling och behandling.

Indikatorn uppvisar en neutral historisk utveckling i rätt riktning i relation till det föreslagna delmålet, även om en viss minskning av insamlat avfall kan ses från 2014. En regional kraftsamling kan behövas för att år 2030 kunna uppnå det föreslagna delmålet.

Ökad materialåtervinning och biologisk återvinning är en tydlig trend i Sverige. År 2017 hade 25 av länets 26 kommuner satt igång insamling av matavfall, jämfört med endast sju kommuner år 2009.

[29]Svensk Avfallshantering 2017.

Källa: Kolada

I diagrammet redovisas den totala materialåtervinningen från hushållens avfall. Mellan år 2010 och 2016 har andelen avfall som går till materialåtervinning ökat med nio procentenheter. I Stockholmsregionen ökar insamlingen av matavfall och mängden matavfall som rötas till biogas. När det gäller hushållsavfall återvinns främst förpacknings- och tidningsfraktionerna, visst farligt avfall samt elavfall. Textil tillhör de materialslag där det pågår mest innovation och teknikutveckling för att öka materialåtervinningen. I regionen har avfall blivit en viktig energiråvara som bland annat har bidragit till att fossila bränslen i kraftvärmeverk har kunnat fasas ut under de senaste åren.

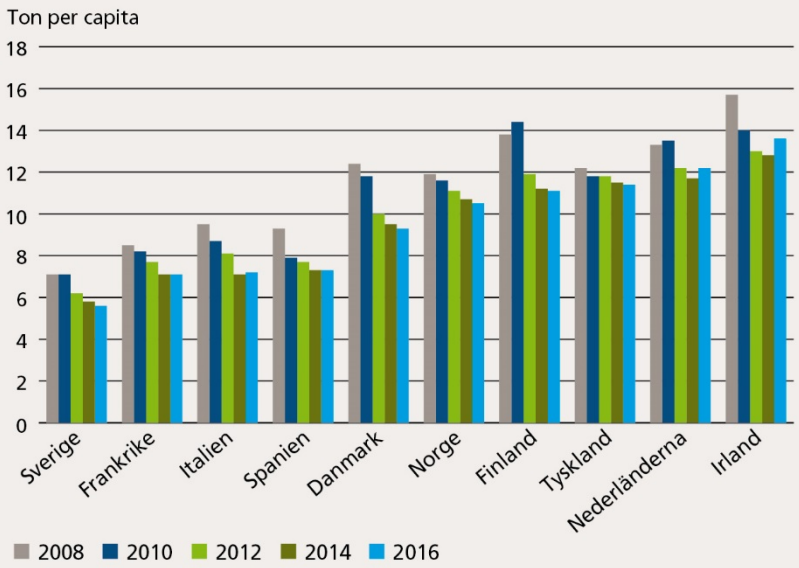
Indikatorn visar att den historiska utvecklingen har gått i rätt riktning i relation till det föreslagna delmålet men att ökningen av andelen avfall som materialåtervinns har avstannat de senaste åren. För att nå delmålet behöver en större andel av hushållsavfallet återvinnas.

Läget i Europa

De siffror som är tillgängliga och kan användas för europeiska jämförelser är framtagna per land och inte per region. Vid jämförelse med övriga länder, i vilka de storstadsregioner som Stockholmsregionen jämförs med ligger, hade Sverige år 2016 det lägsta koldioxidutsläppet (5,6 ton per år och invånare) jämfört med Irland som hade det högsta (13,6 ton per år och invånare). Sveriges klimatpåverkan visar att tillväxt och minskade utsläpp går

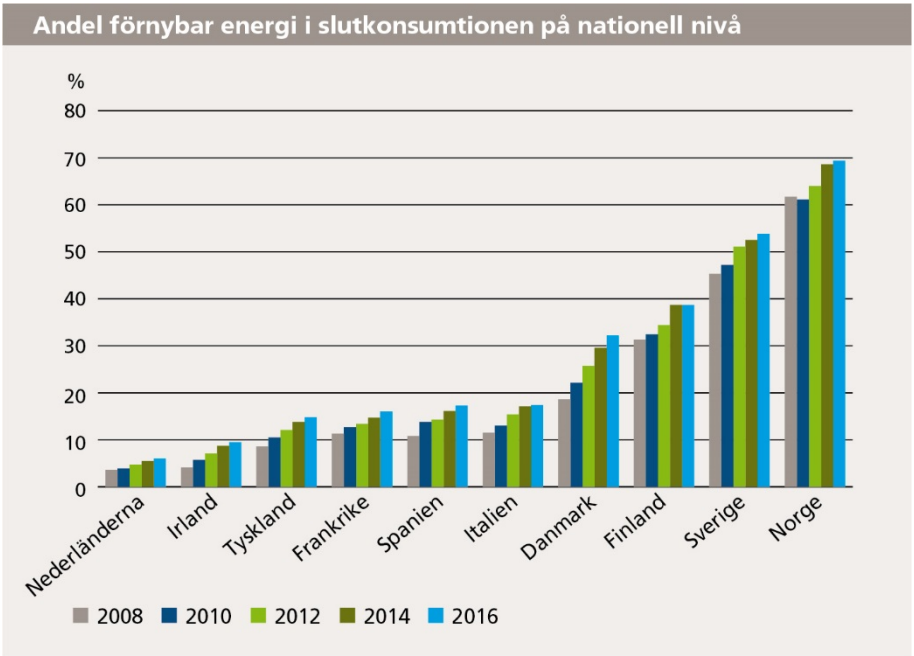
att förena. Sedan år 2010 har Sveriges koldioxidutsläpp minskat med 21 procent. Men trots att Sverige och Stockholmsregionen har förhållandevis låga utsläpp i en europeisk jämförelse krävs ett fortsatt arbete för att nå de uppsatta nationella och regionala klimatmålen.

Utsläpp av växthusgaser på nationell nivå

Källa: Eurostat

När Sverige jämförs med de länder i vilka jämförelseregionerna är hemmahörande uppvisas stora skillnader vad gäller andelen förnybar energi i förhållande till respektive länders totala energiförbrukning. Andelen förnybar energi av den totala energiförbrukningen har dock ökat i samtliga länder sedan år 2008. Som diagrammet nedan visar har Norge den högsta andelen förnybar energi. Sverige har under perioden 2008 – 2017 legat på andra plats. Det är främst de nordiska länderna som visar på hög andel av förnybar energi i slutkonsumtionen.

Källa: Eurostat

Agenda 2030

För det övergripande målområdet *En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp* pekar utvecklingen i positiv riktning i förhållande till Agenda 2030. Delmålen i målområdet har flera kopplingar till Agenda 2030.

Delmålet om minskade utsläpp av växthusgaser kopplar till målen Bekämpa klimatförändringen, Hållbar konsumtion och produktion samt Hållbara städer och samhällen. Delmålet om minskad energianvändning kopplar till målen Hållbar energi för alla och Hållbar industri, innovationer och infrastruktur. Delmålet om ökad andel av kollektivtrafik, gång och cykel kopplar till delmålen Hållbara städer och samhällen och Hållbar industri, innovationer och infrastruktur. Delmålet om en minskning av hushållsavfallet och

ökad materialåtervinning kopplar till målen Hållbara städer och samhällen samt Hållbar konsumtion och produktion.

Tre av fyra delmål har i stort sett haft en positiv utveckling inom området vilket betyder att målområdet rör sig mot att uppfylla Agenda 2030. De regionala utsläppen av växthusgaser har minskat. Ur konsumtionsperspektivet på nationell nivå har utsläppen minskade den senaste tioårsperioden men utsläppen är fortfarande relativt höga. Energianvändningen har minskad över tid och energiproduktionen består till drygt 72 procent av förnybara källor. Hushållsavfallet har börjat minska sedan 2014 men ökandet av andelen återvunnet material har efter en positiv utveckling i början av 10-talet avtagit de senaste åren. Vad gäller resvanorna i länet finns bara en mätpunkt än så länge och därför kan ingen rörelse gentemot de globala målen observeras. Sammantaget rör sig området mot att uppfylla målen i Agenda 2030.

Internationell utblick

I det här avsnittet presenteras en internationell utblick i syfte att identifiera olika exempel att inspireras av hur andra storstadsregioner bemöter och hanterar motsvarigheten till de utmaningar som ligger till grund för RUFS 2050. Några av de regioner och städer som studerats är Sydney, San Francisco, Vancouver och Seattle.

Flera regioner i världen bedriver en framgångsrik regional utveckling som Stockholms län kan inspireras av. Jämförelsen visar på likheter och skillnader i angreppsätt, förutsättningar och lösningar mellan de olika städerna och regionerna.

Majoriteten av de jämförda städerna och regionerna, inklusive Stockholmsregionen, rankas återkommande högt i globala undersökningar om konkurrenskraft och beredskap inför framtidens utmaningar. Flertalet av regionerna delar också teman och samhällskontext i utvecklingsplanerna. Den absoluta majoriteten av planerna beskrivna i denna uppföljning angriper frågor om regional struktur med åtgärder kopplade till flerkärnighet, markanvändning och näringslivsstruktur – alla utifrån sin egen skala och kontext. Stationsnära stadsutveckling, är allmänt applicerad över regionerna som modell för regional fysisk planering. Likaså en generell önskan att utveckla kollektivtrafiken för ökad tillgänglighet och en mer jämställd tillgång till såväl regionens arbetstillfällen som kultur- och nöjesutbud.

I flera undersökta regioner märks metodologiska och organisatoriska trender i arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsplan, där detaljerad scenarioplanering och tematiska prognoser antar framträdande roller som arbetsverktyg för regionala myndigheter.

Såväl ekonomisk tillväxt som befolkningsökning bidrar i många regioner till ett hårt tryck på tillgänglig mark. En effektiv markanvändning betonas i de flesta regionala plandokument som en viktig fråga. Utmaningen handlar i mångt och mycket om att skapa balans mellan exploatering av mark för bostäder samt näringsliv och andra behov, såsom plats för möten eller jordbruksproduktion.

Hållbarhet är en gemensam utgångspunkt i regional planering och utveckling. Ett genomgående internationellt tema i regionalt hållbarhetsarbete är fokusering på att förena fortsatt ekonomisk tillväxt med ekologisk hållbarhet. Detta genom å ena sidan tonvikt på regional samverkan för innovativa lösningar och å andra sidan fokus på regional fysisk struktur. De sociala

aspekterna av hållbarhet nämns i regionplanerna främst utifrån ett bostadsperspektiv.

Liksom inom regionplaneringen i Stockholmsregionen är det mer regel än undantag i de undersökta städerna och regionerna att planering sker med icke-tvingande medel där regionala myndigheter antar en vägledande roll i förhållande till lokala myndigheter och där slussning av statliga medel via regionen är ett viktigt påverkansinstrument.

UTMANING: ATT MÖJLIGGÖRA BEFOLKNINGSTILLVÄXT OCH SAMTIDIGT FÖRBÄTTRA REGIONENS MILJÖ OCH INVÅNARNAS HÄLSA

Liksom Stockholmsregionen är Greater Western Sydney en snabbt växande region. En fortsatt stark befolkningstillväxt med goda levnadsförhållanden pekas ut som den största utmaningen för regionen. För att möta utmaningen ges tillgänglighet och attraktiva livsmiljöer för människan en nyckelroll i regionplanen. Detta görs genom två målsättningar: *30-minutersstaden* och *The city of great places*.

30-minutersstaden innebär att alla i Sydney ska kunna nå arbete, studier, vård och service inom en halvtimme, med kollektivtrafik. Detta ska realiseras genom en utveckling av tre, istället för som idag en, regionala stadskärnor.

The city of great places syftar till att förbättra levnads- och boendeförhållanden genom att skapa attraktiva livsmiljöer med fokus på gestaltning: ”designing places for people”. De regionala arkitekterna *Government Architect NSW* tar fram planerings- och designprinciper med en medvetenhet att frångå ”business as usual”, eftersom ”great places and cities don’t happen by chance”. Regionen tar således en aktiv roll för att främja samverkan och stödja regionens kommuner, privata exploatörer och civilsamhälle i planerings- och inte minst gestaltningsprocesser.

UTMANING: ATT ÅTGÄRDA KAPACITETSBRISTER SAMTIDIGT SOM BEHOVEN FORTSÄTTER ATT VÄXA

San Francisco Bay Area är en av USA:s ekonomiskt starkaste regioner och har samtidigt landets kanske allvarligaste bostadsbrist. *Kris* är det ord som används i den regionala utvecklingsplanen för att beskriva situationen som anses hota regionens fortsätta ekonomiska tillväxt. Det eftersom matchningar försvåras på arbetsmarknaden samtidigt som vissa individer riskerar stängas ute från tillväxtens fördelar.

Bakgrunden är en kraftig tillväxt inom främst högavlönade tjänsteyrken, till stor del kopplade till regionens starka IT-sektor. Tillsammans med regelverk och lagstiftning som minskat incitamenten för bostadsbyggande har detta sedan 1970-talet resulterat i en otillräcklig bostadsproduktion där marknaden främst producerat bostäder för höginkomsttagare. Resultatet är mycket höga bostadspriser och hyror, vilket också bidragit till ett gentrifieringstryck och utträngning av låg- och medelinkomsttagare från delar av regionen. Två bieffekter är även en utökad påfrestning på det redan ansträngda transportsystemet genom såväl långa pendlingssträckor som ett ökat exploateringstryck i regionens periferi.

Trots en ny regional utvecklingsplan där bostadssituationen fått högsta prioritet anser regionala myndigheter att planen inte är tillräcklig. Istället spås problemen med höga boendekostnader och utträngningsrisker förvärras. Regionen behöver därför göra mer, och lyfter själva fram två konkreta åtgärder: dels organisatoriska förändringar genom en integrering av regionens tidigare två planerings- och utvecklingsmyndigheter, dels nätverksinitiativet *CASA*.

CASA, The Committee to House the Bay Area, är ett regionalt nätverk som under två års tid ska arbeta för sektorsöverskridande rekommendationer kopplade till tre mål: förändra bostadsproduktionen till att innefatta människor med olika ekonomiska förutsättningar, förbättra situationen med höga boendekostnader samt stärka pågående åtgärder och skydd mot utträngning.

UTMANING: ATT VARA EN INTERNATIONELLT LEDANDE STORSTADSREGION I EN VÄXANDE GLOBAL KONKURRENS

Bland de undersökta regionerna sticker Seattle ut genom sitt invånarfokuserade perspektiv på ekonomisk tillväxt och utveckling. I den regionala utvecklingsplanen slås fast att Seattle är beroende av en välutbildad, motiverad, kreativ och diversifierad befolkning för att stimulera ekonomisk tillväxt, och att regionens ekonomiska strategi därför sätter invånarnas trivsel som överordnad fråga.

Av den regionala ekonomiska strategins tre mål fokuserar två på invånarnas trivsel och lika förutsättningar, snarare än att implicit handla om ekonomisk tillväxt: o*pen economic opportunities to everyone, compete globally, sustain a high quality of life*. Seattles ekonomiska strategi är också en av få undersökta regionplaner där jämställdhet tas upp som en egen fråga och exempelvis lönegapet mellan kvinnor och män avhandlas.

Kapstaden är en av flera städer som betonar betydelsen av tillverkningssektorn och genom *Manufacturing Investment Incentives Policy* (MIIP) riktas medel direkt till tillverkningssektorn i syfte att skapa arbetstillfällen. Ett liknande initiativ finns i San Francisco Bay Area, en region annars känd främst för innovation och högteknologi. Även här betonas den viktiga roll som arbetstillfällen för låg- och medelinkomsttagare spelar för regionens konkurrenskraft, och att dessa arbetstillfällen är hotade. Regionen medverkar i *Bay Area Urban Manufacturing Initiative*, ett projekt för att stödja regional tillverkningsindustri.

UTMANING: ATT MINSKA KLIMATPÅVERKAN OCH SAMTIDIGT MÖJLIGGÖRA ÖKAD TILLGÄNGLIGHET OCH EKONOMISK TILLVÄXT

Melbourneregionen upplever idag effekterna av klimatförändringar med ökade temperaturer, minskad nederbörd och torka. Som respons på regionens utsatthet antogs *Victoria Climate Change Adaption Plan* med målet att regionen ska vara klimatneutral år 2050. Regionen tar rollen som å ena sidan styrande organ och å andra sidan som samlande nav för informationsspridning och möjliggörare av samverkan för integrering av klimatanpassning i kommuner, företag och civilsamhälle. Klimatanpassning ingår i *Plan Melbourne 2017–2050* med riktlinjer för bland annat plan- och byggprocesser med perspektiv på kretsloppsutveckling för vatten, energi och avfall samt riktlinjer för markanvändning och infrastruktur med perspektiv på riskreducering.

Vancouver och Sydney lyfter behovet av att planera för bostäder, service och arbete i närhet till kollektivtrafik i syfte att minska utsläpp från transport och förbättra den regionala tillgängligheten. För att främja stationsnära stadsutveckling utser Vancouver *Frequent Transit Development Areas* (FTDA). Att utse ett område till FTDA ger tillgång till regional finansiering och utbyggnad av kollektivtrafik, men sätter också press på lokala myndigheter att planera med hög täthet. Detta upplägg återfinns i flera regioner och har likheter med exempelvis Stockholmsförhandlingen, dock med skillnaden att det är regionen och inte staten som utser eller förhandlar kring dessa områden.

Sydney har ett integrerat perspektiv på markanvändning och infrastruktur med *Growth infrastructure compacts* – en systematiserad modell för å ena sidan prognostisering av bostadsbyggande, arbetstillfällen och befolkning och å andra sidan ett scenario- och visionsarbete vid infrastrukturinvesteringar.

UTMANING: ATT HA EN FORTSATT ÖPPEN REGION OCH SAMTIDIGT STÄRKA INKLUDERINGEN

Vancouver, Seattle, Kapstaden, Melbourne och San Francisco har alla gemensamt att regionerna genom fysisk planering vill skapa platser där olika samhällsgrupper kan mötas i vardagen. I regel går dessa planer ut på att likt Vancouvers *Complete communities* främja kompakt stationsnära stadsutveckling med en mix av bostäder i olika prisklasser och storlekar samt gott om lokala arbetsplatser. Platserna ska vara tillgänglighetsanpassade och inbjudande att besöka till fots och med cykel.

I Seattle innehåller plandokumenten tankar om inkludering via fysiska mötesplatser. Stationsnära stadsutveckling med en mix av bostäder anses önskvärt ur ett demokratiskt perspektiv eftersom det ger mer likvärdiga möjligheter för invånarna att ta del av regionens arbetstillfällen och nöjesutbud jämfört med ett mer bilbaserat alternativ. Seattle poängterar samtidigt att stationsnära stadsutveckling kan vara problematisk på grund av utträngningsrisker. Enligt regionen är bebyggelseformen så attraktiv att den bör kompletteras med strukturella åtgärder som motverkar utträngning av socioekonomiskt svagare grupper där förtätningen sker, exempelvis genom subventionerade bostäder och utökad tillgång till utbildning.

Det kan noteras att de strukturella samhällsaspekterna av inkludering lyser med sin frånvaro i många av de undersökta regionplanerna. Två undantag är redan nämnda Seattle och San Francisco Bay Area. Bay Areas initiativ att öka mängden arbetstillfällen inom tillverkningsindustri bör ses som ett strukturellt stöd till låg- och medelinkomsttagare med mål att motverka utträngning genom att förbättra gruppernas inkomster och tillgång till lokala arbetstillfällen.

Därmed särskiljer sig Stockholmsregionen i en internationell kontext genom att ligga i framkant när det gäller att koppla problembeskrivning och analys till social hållbarhet. Majoriteten av de undersökta regionerna behandlar social hållbarhet enbart i samband med *Social Housing*, snarare än ett bredare perspektiv med fokus på öppenhet, jämställdhet och inkludering.

UTMANING: ATT ÖKA TRYGGHETEN I REGIONEN SAMTIDIGT SOM VÄRLDEN UPPLEVS SOM OSÄKER

Auckland är en multikulturell region som karakteriseras av stora socioekonomiska skillnader mellan olika grupper. Skillnaderna har även en tydlig geografi vilket kan skapa känslan av otrygghet i regionen. I *Auckland Plan*

2050 pekas *sharing prosperity* ut som en av regionens största utmaningar för ett långsiktigt hållbart Auckland. Vägledande i regionens arbete för att minska de socioekonomiska klyftorna är principerna *interkulturalism* och *rättvisa*. Med interkulturalism avses kulturell mångfald och kulturellt utbyte och interaktion som värdeskapande. Med rättviseprincipen avses prioritering av de mest sårbara grupperna och områdena. Principerna löper som en röd tråd genom hela planen och konkretiseras i flera av de regionala målsättningarna.

Ett exempel på hur regionen arbetar med utsatta områdena är *The Southern Initiative*, ett initiativ med fokus på integrering av maorisk kultur, kompetens, entreprenörskap och företagande för att skapa social, ekonomisk och fysisk förändring.